

EGİTİM BİLİMLERİ

Öğrenme Psikolojisi

FUZEM

2024
KPSS
OKULU

Fatih KOCA

Bir Davranışın Öğrenme Olabilmesi İçin

Davranış ya tekrar ya da yaşantı yoluyla oluşması

Davranışta değişiklik meydana gelmesi

Değişikliğin kalıcı izli olması gerekir.

Davranış Türleri

Öğrenilmemiş Davranışlar	Öğrenilmiş Davranışlar
1. Doğuştan gelen davranışlar Örn: İçgüdü ve refleksler	1. Sonradan kazanılan davranışlar
2. Geçici Davranışlar Örn: Alkol, narkoz ve ilaç etkisindeki davranışlarımız veya hastalık sonucundaki davranış değişimleri	a) İstendik Davranışlar Örn: Planlı eğitim ve öğretim etkinlikleri
3. Büyüme-Sakatlanma-Olgunlaşma Sonucu Örn: Yürüme-Ses kalınlaşması	a) İstenmedik Davranışlar Örn: Kopya çekmek

Davranışların Sınıflandırılması

Bilinçli Davranış: İnsanların tümüyle kontrol ettiği davranışlar, ders çalışmak	Bilinçsiz Davranış: İnsanların kontrol edemediği davranışlar, otomatik gerçekleşen, refleksler (bebeklik mora refleksi)
Açık Davranış: Başkaları tarafından doğrudan gözlemlenebilen (model davranışlar)	Kapalı Davranış: Doğrudan gözlemlenemeyen (İçsel öğrenmeler)
Bilişsel Davranış: Zihindeki içsel süreçler, düşünme, kavrama, algılama. Örneğin, bireyin 'Türkiye'nin başkenti neresidir?' sorusuna Ankara demesi	Duyuşsal Davranış: Korku, kaygı, heyecan, inanç ve mutlu olma gibi. Örneğin, köpekten korkmak.
Psikomotor Davranış: Fiziksel etkinlikleri içerir. Örneğin, koşmak, sekmek gibi	Üst Düzey Davranış: Kavramsal, karmaşık, neden-sonuç kurma, yordama, planlama.
Alt Düzey Davranış: Yaşama devam ettirmekte gerekli olan ve tüm canlılarda benzer şekilde görülen. Örneğin, beslenme gibi	

Refleks ve İçgüdü

İçgüdü	Refleksler
<p>1-ERTELENEMEZ-ZAMANI GELDİĞİNDE ORTAYA ÇIKAR Arılar petek yapmayı erteleyemezler.</p> <p>2-KARMAŞIKTIR</p> <p>3-BELLİ BİR UYARICI YOKTUR</p> <p>4-TÜRE ÖZGÜDÜR Örümcekler petek yapamaz.</p>	<p>1-ERTELENEBİLİR ama ENGELLENEMEZLER Soğuk havaya belirli bir süre dayanabiliriz</p> <p>2-BASİTTİR</p> <p>3-UYARICI VARDIR</p> <p>4-TÜRE ÖZGÜ DEĞİLDİR Tüm canlılar kendi biyolojik yapıları doğrultusunda üşür.</p>

Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler

www.fuzem.com

Öğrenen ile İlgili Faktörler	Öğrenme Malzemesi (Öğrenilen Şeyler)	Öğrenme Yöntemi ve Stratejisi
Türe özgü hazırloluş (Doğuştan donanım) Kuşlar uçabilir; fakat fillere uçmayı öğretemezsiniz	Telaffuz edilebilirlik Dilde Sade ve anlaşılabilirlik-açıklık	Konunun yapısı Bütünden parçaya öğrenme genel kuraldır. Zor konularda ise parçadan bütüne. Ayrıca Sözel Malzeme: Bütün-Parça-Bütün Psikomotor Malzeme: Parça-Bütün-Parça
Olgunlaşma (Yapabilir hale gelmek) Çocuklar 3 yaşından sonra makaslı etkinliklerde daha başarılı olmasını ince motor kas gelişimi ile açıklayabiliriz.	Algısal ayırt edilebilirlik Zıtlıklar ve farklılıklar ayırt edilebilirliği güçlendirir. **Konuyu anlatırken öğretmenin konunun önemini vurgulayıp sınavda çıkabileceğini söylemesi buna örnek gösterilebilir	Öğrenmeye ayrılan zaman Toplu çalışma (etkili değil) Sınavdan bir gece önce çalışma Aralıklı çalışma (etkili) Her ders işlendikten sonra düzenli olarak tekrar. Aralıklı çalışma zamana yayarak, Toplu çalışma ise hepsini birden çalışmak olarak özetleyebiliriz.
Aktarım-Transfer (Öğrenmenin kolaylaşması veya zorlaşması). Alışkanlıklar ve psikomotor öğrenmeler.	Anlamsal çağrışım Zihinde birtakım çağrışımlara yol açan öğrenme malzemesi öğrenmeyi kolaylaştıracaktır. Örneğin, Bandura isminin dolaylı öğrenmeyi çağrıştırması.	Geri-bildirim (feedback) Etkili geri bildirim anlık olmalıdır.
Ket Vurma (Unutma) İleriye ve geriye ket vurma olmak üzere ikiye ayrılır.	Kavramsal gruplandırma (örgütlenme-kavram haritaları) Canlıların sınıflandırılması, örgütlenmesi.	Öğrenci katılımı-aktivitesi-aktif katılım-soru cevap)

Hazırbulunuşluk

Hazırbulunuşluk = Ön bilgi + Olgunlaşma + Güdülenme
Bunların dışında, organizmanın fizyolojik durumu, zekâ (yetenek) düzeyi, yaş ve ihtiyaçlar da öğrenen kaynaklı faktörlerdir.

Güdü ve GÜdülenme:

Güdü: Organizmayı etkileyerek harekete hazır hale getiren iç ve dış uyarıcılardır.

Güdülenme: Organizmanın bir güdünün etkisiyle harekete hazır hale geçerek davranışta bulunma sürecidir.

İHTİYAÇ>>> DÜRTÜ>>>> GÜDÜ>>>>> DAVRANIŞ

Örnek: Acıkmayan insan yemek yemeye güdülenmemiştir.

Güdü ve GÜdülenme Çeşitleri

Birincil GÜdüler	İkincil GÜdüler	İçten GÜdülenme	Dıştan GÜdülenme
Doğuştan gelen fizyolojik kökenlidir. Yemek içmek gibi	Sonradan kazanılan sosyolojik ya da psikolojik temelli Para, kariyer, başarı	Severek, isteyerek içimizden gelerek yapma Öğrenmeyi öğrenmek. Merakını giderme	Dışardan ödül veya pekiştireç almak için. Bisiklet almak için ders çalışmak.

ÖĞRENME KURAMLARI KARŞILAŞTIRMA

DAVRANIŞÇILAR	BİLİŞSELÇİLER	YAPILANDIRMACILAR
<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenmeyi U-T ilişkisi ile açıklar • Bilgi nesneldir ve öğrenenden bağımsızdır. • Somut, gözlenebilir sonuçlar ve ürün önemlidir. • Basit davranışları açıklar • Birey Pasiftir 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenmeyi içsel süreçler, algılama ve zihin organizasyonu olarak açıklar • Bilgi nesneldir, öğrenenin ön bilgilerine ve zihinsel süreçlerine bağlıdır. • Süreç ve nasıl öğrendiği önemlidir. • Keşfetme ve problem çözme önemli • Karmaşık öğrenmeleri açıklar • Birey aktiftir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrenme bireyin somut yaşantıları sonucu anlamda meydana gelen değişimdir. • Bilgi öznel ve öğrenenin yaşamını anlamlandırmasına bağlıdır. • Süreç ve nasıl anlamlandırdığı önemlidir. • Bilgiyi yapılandırma, araştırma yorumlama ve analiz etme. • Bilgiyi ve düşündürme sürecini geliştirme.

Davranışçı Öğrenme Kuramları

Klasik Koşullanma

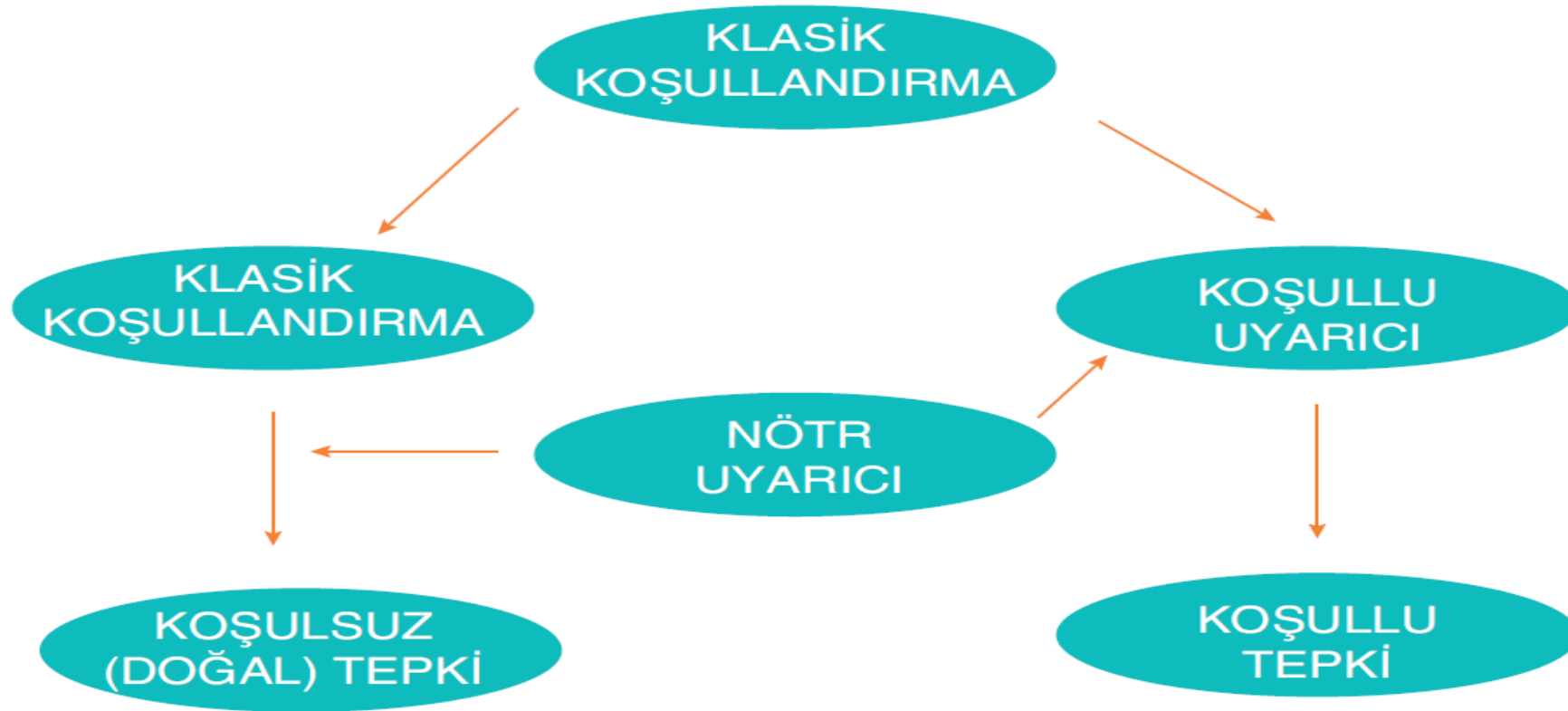
Edimsel Koşullanma

Bitişiklik

Bağlaşımcılık

Sistemik Davranış

KLASİK KOŞULLANMA (TEPKİSEL KOŞULLANMA)- IVAN PAVLOV

KLASİK KOŞULLANMA (TEPKİSEL KOŞULLANMA)- IVAN PAVLOV

KLASİK KOŞULLANMA (TEPKİSEL KOŞULLANMA)- IVAN PAVLOV

SİSTEMATİK DUYARSIZLAŞTIRMA

SÖNME

ALİŞMA

KARŞIT KOŞULLANMA

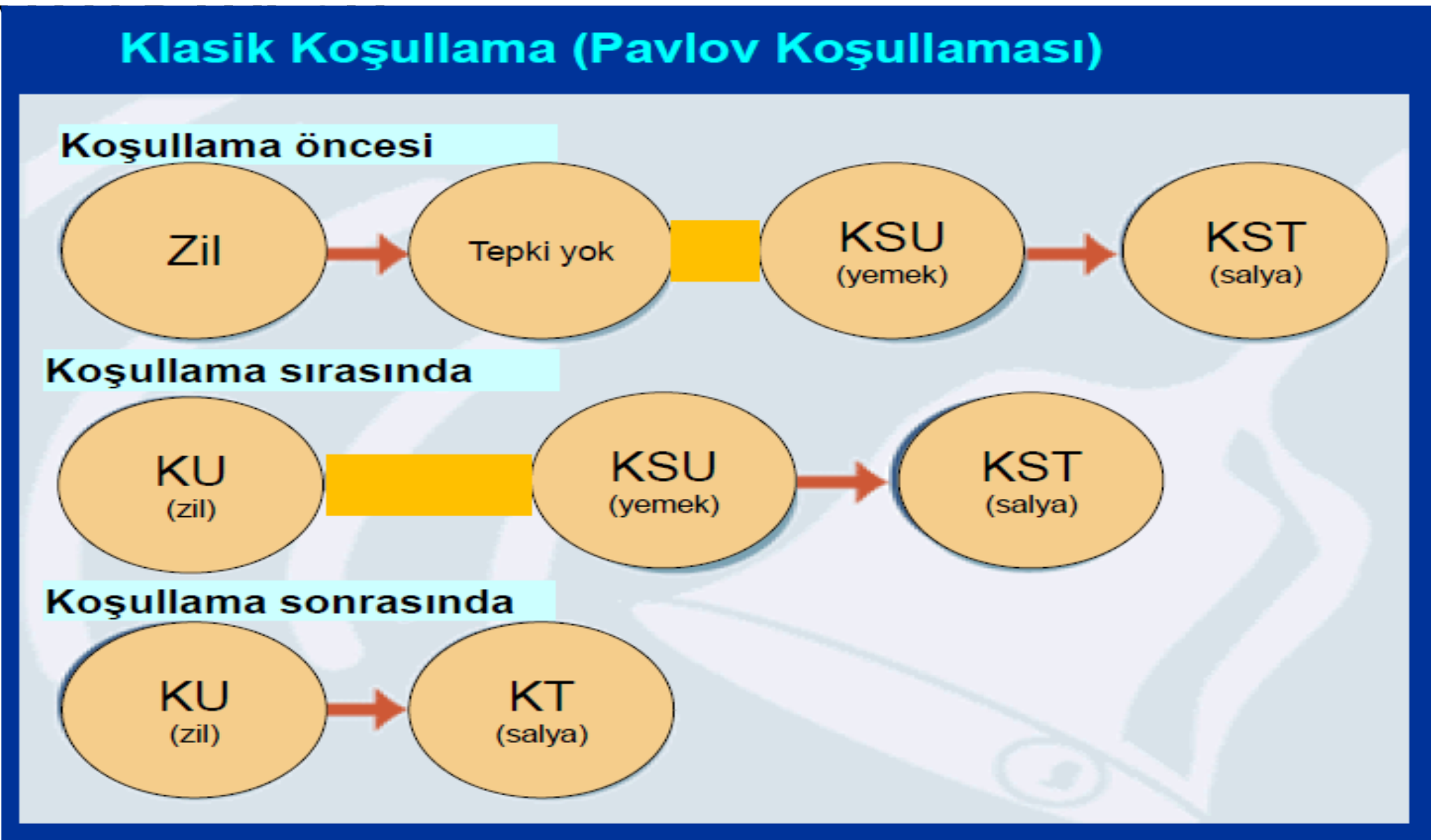
KARŞI KARŞIYA GETİRME

İTİCİ UYARICIYLA KOŞULLANMA

IVAN PAVLOV

İşlem sayısı	1. Sıradaki uyarıcı	2.Sıradaki uyarıcı	TEPKİ
1	Zil (Nötr)	YOK	YOK
2	Zil (Nötr)	Et (Doğal-Birincil-Şartsız)	Salya tepkisi; fakat ete karşı (Koşulsuz)
3	Zil (Nötr)	Et (Doğal-Birincil-Şartsız)	Salya tepkisi; fakat ete karşı (Koşulsuz)
4	Zil (Nötr)	Et (Doğal-Birincil-Şartsız)	Salya tepkisi; fakat ete karşı (Koşulsuz)
5	Zil (Şartlı-Koşullu)	YOK	Zil sesine salya tepkisi (Koşullu)
6	Zil (Şartlı-Koşullu)	YOK	Zil sesine salya tepkisi (Koşullu)
7	Zil (Şartlı-Koşullu)	YOK	Zil sesine salya tepkisi (Koşullu)

IVAN PAVLOV

Klasik Koşullanmanın Temel Kavramları

Nötr Uyarıcı:

Organizmada başlangıçta herhangi bir tepkiye sebep olmayan uyarıcıdır. Örneğin, zil çaldığı zaman bir sokak köpeği salya akıtmaz ve tepki vermez.

Koşulsuz-Doğal

Uyarıcı: Doğuştan ve öğrenilmemiş doğamız gereği tepki verdiğimiz uyarıcıdır. Örneğin, her köpek ete salya akıtır.

Koşulsuz (Şartsız-Doğal) Tepki:

Koşulsuz uyarıcıya yani ete verdiğimiz salya tepkisidir.

Koşullu (Şartlı-Öğrenilmiş) Tepki:

Koşullu uyarıcıya yani zile tek başına et olmaksızın verdiğimiz salya tepkisidir.

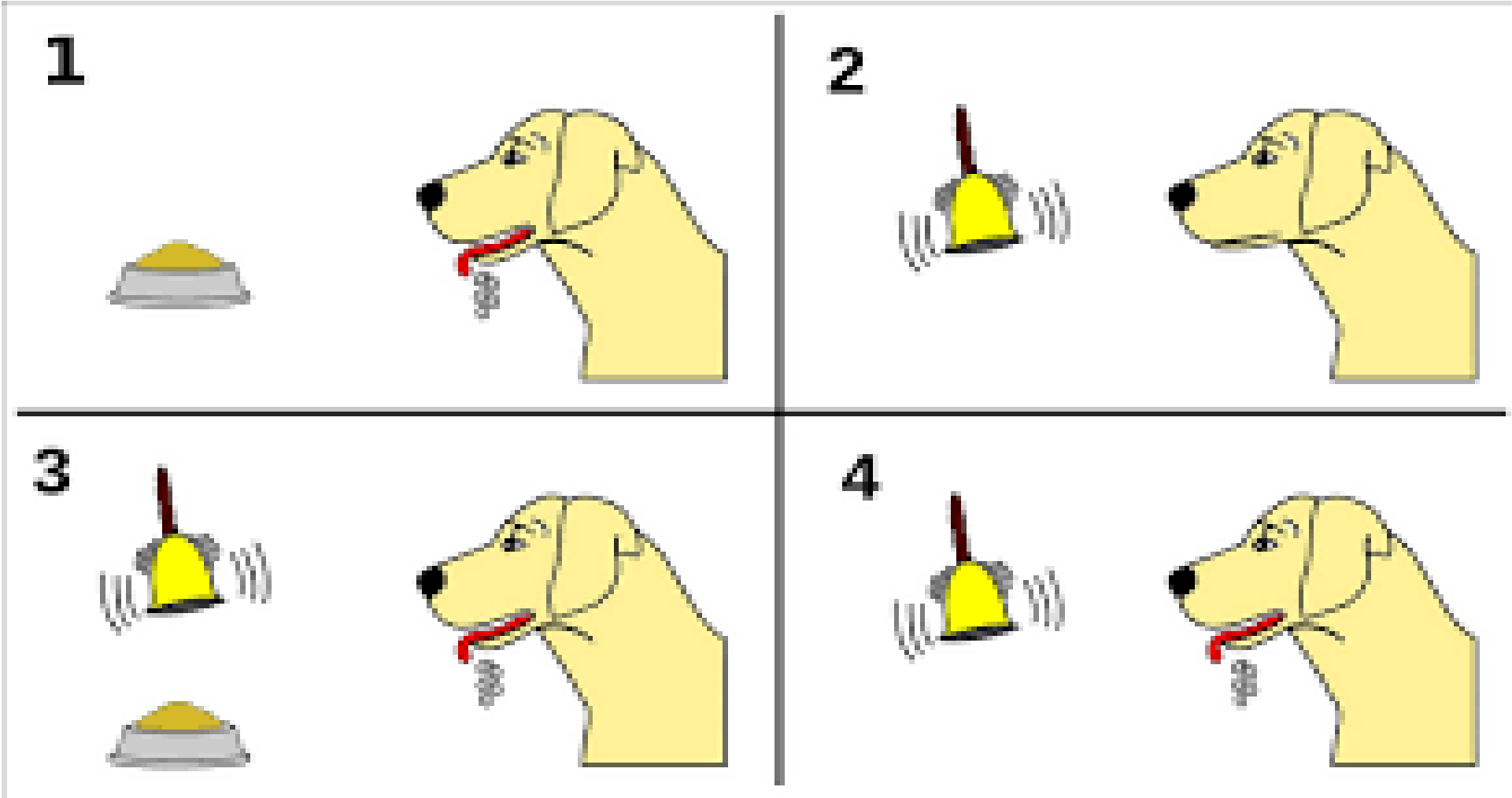
KLASİK KOŞULLANMA (TEPKİSEL KOŞULLANMA)- IVAN PAVLOV

DİKKAT! Şunu unutmayalım ki, klasik koşullanma sorularında nötr uyarıcılar tıpkı örnekte olduğu gibi koşulsuz uyarıcılarla birleştirilerek koşullu hale gelmekte benzer tepkileri vermesine sebep olmaktadır. O zaman sorularda ilk yapmamız gereken nötr uyarıcı bulmak çünkü koşullu uyarıcı haline dönüşecektir.

Dikkat! Doğal uyarıcıya biz aslında koşulsuz uyarıcı, doğal tepkiye ise koşulsuz tepki deriz.

Dikkat! Pavlov'un deneyinde köpek dostumuz et doğal uyarıcı olduğu için her durumda salya tepkisi verecektir. Ete göstermiş olduğu tepki **DOĞAL TEPKİDİR YANI ÖĞRENİLMİŞ DEĞİLDİR.**

Dikkat! Deneyde Pavlov'un sevimli köpeği zile tepki vermezken et ile birlikte birkaç tekrardan sonra dostumuz için anlamlı hale gelmiş doğal uyarıcı verilmeden sadece zile tepki verdiğini fark etmişsinizdir.

Klasik Koşullanma Temel Kavramlar ve İlkeler

1. Bitişiklik: Uyaranlar arasındaki zaman aralığı veya yakınlığı olarak açıklanır. Koşullanma sağlanması için nötr uyarıcı ile koşulsuz uyarıcının birlikte ve art arda verilmesi gerekir.

2. Genelleme (Uyarıcı Genellemesi): BENZER uyarıcılara AYNI tepkiyi vermek olarak tanımlanır.

Örnek 1: Havuzda boğulma tehlikesi atlatan bir kişinin, deniz, göl, okyanus gibi yerlerde de yüzmeye korkması

Örnek 2: Beyaz sakallı dedesinin Zeynep'i sert bir şekilde sevmesinden dolayı ağlayan Zeynep, annesinin beyaz kürklü paltosunu görünce dedesinin sakallarına benzetererek korkudan ağlamıştır.

3. Ayırt Etme: Genellemenin tersidir. Yani koşullanma yaşadığı uyarıcıyı diğer uyarıcılardan ayırt etme sürecidir.

Örnek 1: Köpeğin sadece zil sesine tepki verip davul sesine salya akıtmamasıdır.

Örnek 2: Çocuğun beyaz önlüklü olan doktorlardan sadece elinde iğne olanı gördüğü zaman ağlaması.

Klasik Koşullanma Temel Kavramlar ve İlkeler

4.Sönme: Koşullu uyarıcının koşulsuz uyarıcı olmaksızın organizmaya verilmesi sonucu, organizmanın koşullu uyarıcıya tepki vermeyi bırakmasıdır.

Örnek 1: Köpeğin zil sesine koşullanmasından sonra sadece zil sesini vererek, doğal uyarıcı olan eti vermeyerek, koşullu ve koşulsuz uyarıcı arasındaki habercilik ilkesini koparıp, köpeğin zil sesine salya tepkisi vermeyi bırakmasıdır.

5.Kendiliğinden Geri Gelme: Sönen koşullu tepkinin ortama herhangi bir koşulsuz uyarıcı sunulmadan kendiliğinden yeniden ortaya çıkmasıdır. Unutulduğu sanılan bilgiler geri gelebilir. Sönme tepkinin tamamen bellekten silinmesi değildir. Sönmeyi takip eden bir süreçten sonra koşullu tepkinin yeniden ortaya çıkabilir.

Dikkat! Kendiliğinden geri gelen davranış kesinlikle ilk etkisine sahip olmayacaktır.

Klasik Koşullanma Temel Kavramlar ve İlkeler

6.Habercilik: Rescorla'nın savunduğu bir kavramdır. Uyarıcı sıralaması olarak tanımlanabilir. Aslında, koşullu uyarıcının kendisinden sonra gelecek olan koşulsuz uyarıcıyı bildirmesidir. **Olumlu ve olumsuz habercilik** olmak üzere ikiye ayrılır.

a) **Olumlu Habercilik:** Başlayacağına habercisi olmasıdır.

Örnek 1: Zil sesinin teneffüsün başlayacağını haber etmesi

Örnek 2: Şimşek çakması yağmur yağacağına işaret etmesi.

Örnek 3: Havanın kararması yağmurun **BAŞLAYACAĞININ** habercisi ise olumlu

b) **Olumsuz Habercilik:** Biteceğinin habercisi olmasıdır.

Örnek 1: Tekrar güneşin çıkması ise yağmurun **BİTECEĞİNİN** habercisi ise **olumsuz habercilik** olarak belirtilir.

Örnek 2: Zil sesinin çalması dersin biteceğinin habercisi ise olumsuzdur.

Örnek 3: Sınıf öğretmenin dersin bitmesine yakın çantasını toplaması yine olumsuz haberciliğe örnektir. **O zaman şöyle kodlarsak bitmesi olumsuz, başlaması olumlu habercilik.**

Klasik Koşullanma Temel Kavramlar ve İlkeler

7.Üst Düzey Koşullanma (İkinci Dereceden Koşullanma): Bir nötr uyarıcı koşullu uyarıcı haline geldikten sonra ikinci bir nötr uyarıcının da ilk koşullu uyarıcı birlikte sırayla verilerek koşullu uyarıcı haline gelmesi olarak açıklayabiliriz.

Örnek 1: Ömer, tarih dersinde öğretmenin kendisine karşı çok sert davranmasından sonra öğretmenine karşı oldukça olumsuz bir tutum geliştirmiştir. Ömer, dışarda arkadaşlarıyla oyun oynarken, tarih öğretmenin matematik öğretmeniyle oldukça samimi olduklarını görmüştür. O günden sonra matematik öğretmeniyle hiçbir olumsuzluk yaşamamasına rağmen matematik öğretmenine karşı da olumsuz bir tavır ve tutum sergilemesi, üst düzey koşullanma

Klasik Koşullanma Temel Kavramlar ve İlkeler

8.Duyusal Ön Koşullanma: Önceden eşleşmiş olan iki nötr uyarıcıdan biri; koşullu uyarıcı haline geldiğinde diğer nötr uyarıcıda, koşullanma sürecinde yer almamasına rağmen, koşullu uyarıcı haline gelir.

Örnek 1: Ömer, tarih öğretmeni ve matematik öğretmenin çok yakın arkadaş olduklarını bilmektedir. Bir gün, tarih dersinde öğretmenin kendisine karşı çok sert bir tutum içerisinde olmasından dolayı öğretmene karşı oldukça olumsuz bir tutum geliştirmiştir. Ömer, dışarda arkadaşlarıyla oyun oynarken, tarih öğretmenin matematik öğretmeniyle oldukça samimi olduklarını görmüştür. O günden sonra hiçbir olumsuzluk yaşamamasına rağmen matematik öğretmene karşı da olumsuz bir tavır ve tutum sergilemesi, duysal ön koşullanma

Klasik Koşullanma Temel Kavramlar ve İlkeler

9. Garcia Etkisi (Olumsuz Tat Koşullanması ve Dalga Etkisi): Klasik koşullanmadaki Bitişiklik ilkesinin (Pavlov'a göre en **etkili** koşullanma için yarım saniye) her koşullanma için geçerli olmadığını açıklayan kavramdır. Bitişiklik olmadan koşullanma olmasıdır.

Klasik Koşullanma Temel Kavramlar ve İlkeler

10. Birleşik Koşullanma: Koşullanma esnasında birden fazla nötr uyarıcıya birden koşullanma gerçekleşmesine denir.

Örnek: Büyük bir trafik kazası yaşayan bireyin o gün giymiş olduğu deri mont ve kaza esnasında dinlemiş olduğu müzik **parçasına aynı anda koşullanmasıdır.**

11. Öğrenilmiş Çaresizlik: “Ne yaparsam yapayım, hiç bir şey değişmeyecek”.

Örnek: Matematik dersine bir yıl boyunca çok çalışmasına rağmen netleri yükselmeyen bir öğrencinin, matematik çalışmayı bırakması.

Klasik Koşullanma Temel Kavramlar ve İlkeler

12. Kendi Gerçekleştiren Kehanet (Pygmalion): Eğer başarısız olacağınıza inanırsanız, davranışlarımızda bu duygu ve düşünceler ile şekilleneceği için başarısız olma ihtimali artar. Yani kehanet gerçekleşir. **Dikkat! Öğrenilmiş çaresizlik yaşantılar sonucun ve göstermiş olduğun çabalara rağmen olumsuz uyarıcılardan kaçamadığında gerçekleşir. Yani çaba göstermek hiçbir şeyi değiştirmiyor bu yüzden inancımızı kaybediyoruz. Örneğin Seligman'ın deneyinde olduğu gibi, köpek her ne yaparsa yapsın şok kurtulamayacağını yaşantılıyor ve çaba göstermeyi bırakıyor**

Bitişiklik Kuramı

Watson'da önemli kavramlar :

- **En Son-En Sık İlkesi** : Watson, öğrenmede pekiştirme ya da ödüllendirmeden söz etmemiştir. Watson'a göre bir uyarıcıya verilecek tepki, o uyarıcıya karşı en son yapılmış ve en sık tekrarlanmış tepkidir. Bu ilkeye “**en son ve en sık tepki ilkesi**” adı verilmektedir. Örneğin, okulda Türkçe paragraf sorusu çözmekten zevk almayan bir öğrenci, karşılaştığı benzer bir başka Türkçe paragraf sorusunu da çözmekten hoşlanmamaktadır.
- **DİKKAT ! Otobüste midesi bulanana kişi, ertesi gün okula gitmek için otobüse bindiğinde dünden kalan olayın onu etkilemesi en son ilkesine örnektir.**
- **Otobüse sık bir şekilde binen bireyin otobüs içindeki yolcuların kokusundan rahatsız olmasından dolayı başka bir şehre taşınsa dahi otobüse bindiğinde de rahatsızlık duyması en sık ilkesinin örneğidir.**

Bitişiklik Kuramı

- **Korku Koşullanması ve Uyarıcı Genellemesi:** Albert adlı bebek üzerinde yapmış olduğu bir deneyle bu kavramları açıklamıştır. Klasik koşullanma içerisinde geçen kavramların temelidir. Watson ve Rayner ile birlikte 10 aylık bir bebek (ALBERT) üzerinde bir dizi deney yapmıştır. Bebeğin üstüne beyaz bir tavşan koymuşlar ve onun davranışlarını gözlemlenmişlerdir. Günümüzde bu deney etik kabul edilmemekle birlikte, aşağıdaki şekilde uygulanmıştır.
1. **Bebeğin bulunduğu ortama rahatsız edici bir ses verilir. (Koşullu Uyarıcı) = Bebek ağlamaya korkmaya başlar.**
 2. **Bebeğin kucağına beyaz bir tavşan konur. (Nötr Uyarıcı) = Bebek tavşanla oynar, korku belirtisi yoktur.**
 3. **Bebeğin kucağına tavşan konulur ve rahatsız edici ses ortama verilir. = Bebek sesi duyunca ağlar (Koşulsuz Tepki).**
 4. **Birkaç kez bu aşama tekrar edildikten sonra**
 5. **Bebeğin kucağına beyaz bir tavşan konur. (Koşullu Uyarıcı) = Bebek ağlamaya başlar (Koşullu Tepki).**
 6. **Kürklü bir mont yanına konur. = Bebek kürklü montu görünce de ağlamaya başlar (Uyarıcı Genellemesi).**
 7. **Noel baba gibi sakallı nesneye yaklaştırılır. = Bebek yine ağlar. (Uyarıcı Genellemesi)**

Bitişiklik Kuramı

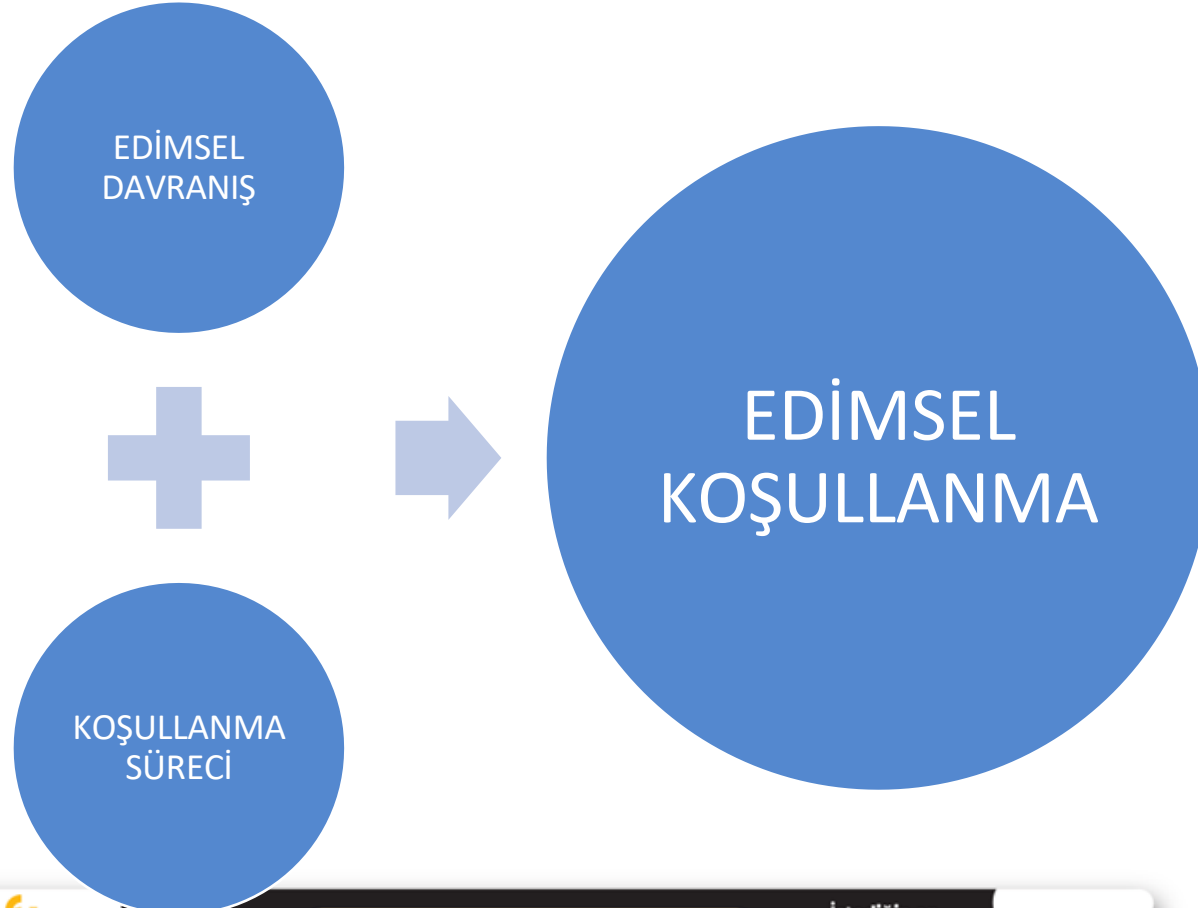
- **Korku Koşullanması ve Uyarıcı Genellemesi:**

Bitişiklik Kuramı

- **Guthrie'ne** göre öğrenmenin tek yasası bitişiklikdir. Tıpkı Watson'da olduğu gibi **öğrenmede pekiştirme ya da ödüllendirmeden söz etmemiştir**. Öğrenmenin en temel kanunu **eş zamanlı koşullanmadır**. Watson'nın tersine davranışlar tek başlarına **TEK DENEME ile öğrenilir**. **Eşik yöntemi kavramını açıklamıştır**.
- **Eşik yöntemi:** Organizmanın istenmeyen bir durumu zaman içerisinde ALIŞTIRA ALIŞTIRA istenilir ya da yapabilir hale getirmesidir. Pekiştireç kullanılmaz.
- **Örnek:** Hiç semer vurulmamış bir eşeğin sırtına ilk önce bir battaniye, sonra iki battaniye, en sonunda da semer vurulması eşik yöntemi örneğidir. Bir başka örnekte, okula gitmek istemeyen bir öğrencinin, ilk gün okulda eğlenceli öyküler anlatılmış, ikinci gün ise okulun yakın çevresinde gezdirilmiş, üçüncü gün ise öğrenciyi arkadaşlarıyla tiyatro etkinliğine götürmüşler. En sonunda okula gitmek istemeyen öğrenci artık ister duruma gelmiştir. **İSTEMEMEK-ALİŞTIRA ALIŞTIRA-İSTENİR HALE GETİRMEK**.

EDİMSEL-OPERANT-VASITALI KOŞULLANMA (SKİNNER)

EDİMSEL-OPERANT-VASITALI KOŞULLANMA (SKINNER)

PEKİŞTİREÇ TÜRLERİ

ETKİLERİNE GÖRE (OLUMLU VE
OLUMSUZ PEKİŞTİREÇLER)

İHTİYAÇLARINA GÖRE PEKİŞTİREÇLER
(BİRİNCİL VE İKİNCİL PEKİŞTİREÇLER)

EDİMSEL-OPERANT-VASITALI KOŞULLANMA (SKINNER)

SÜREKLİ

SABİT ARALIKLI

SABİT ORANLI

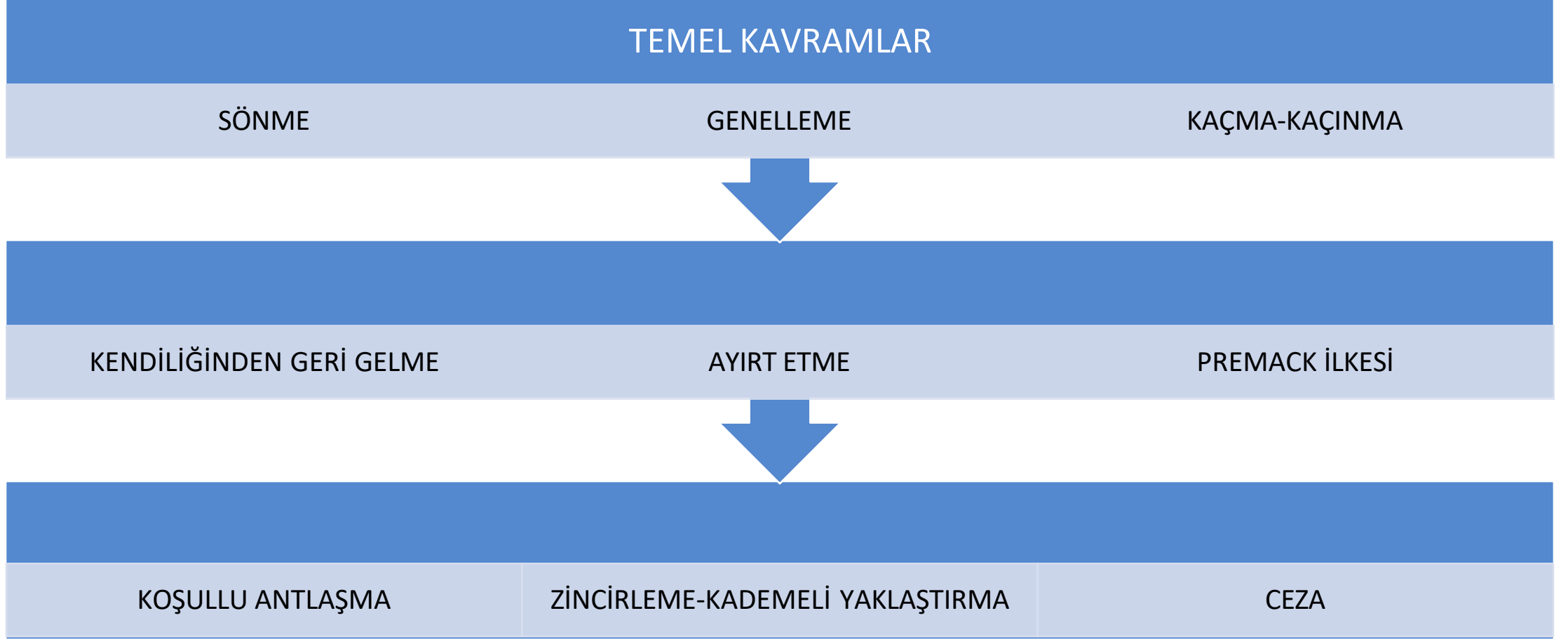
DEĞİŞKEN ARALIKLI

DEĞİŞKEN ORANLI

ARTAN ORANLI VE ARALIKLI

KATIŞIK

EDİMSEL-OPERANT-VASITALI KOŞULLANMA (SKINNER)

EDİMSSEL KOŞULLANMA KAVRAMLARI

3. Alışma: Organizma sürekli aynı pekiştirme işlemine maruz kalırsa bir süre sonra davranışı gösterme eğiliminde azalma yani alışma olacaktır.

- **Örnek:** Sibel öğretmen Ali'nin ödevlerini düzenli yapması için tamamlamış olduğu her ödev için 1 puan vermektedir, Ali ilk başlarda puanları alabilmek için ödevleri yapsa da belirli zaman sonra aksatmaya başlaması alışmaya örnektir.

4. Öğrenmenin Genellemesi: Edimsel koşullanmada bir ortamda sergilenen bir öğrenmenin başka bir ortamda sergilenmesine denir. Klasik koşullanmadaki uyarıcı genellemesine benzerdir.

- **Örnek:** Fen bilgisi dersinde ödevini yapmayan Ayşe, bahane olarak elektrikler kesildiği için yapamadım diye açıklamış ve öğretmeni kendisine kızmamıştır. Bunun üzerine Ayşe, Türkçe ödevini de yapmayıp benzer bir şekilde açıklama yapması öğrenmenin genellemesidir.

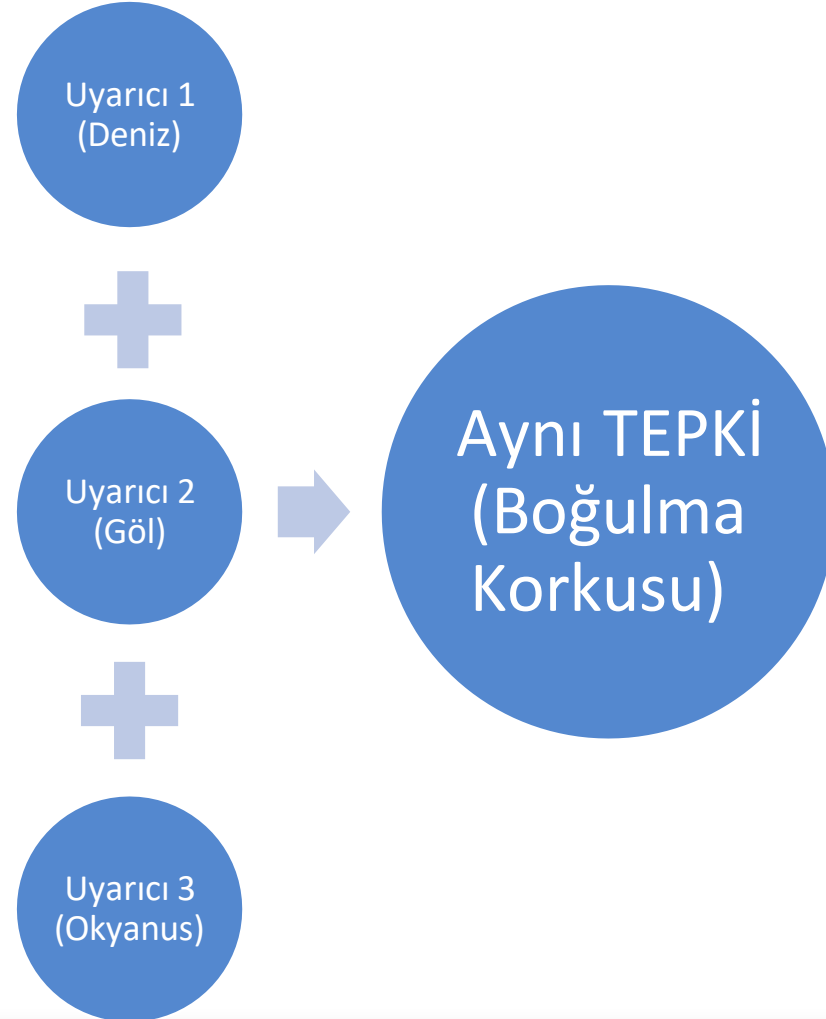
EDİMSSEL KOŞULLANMA KAVRAMLARI

5. Tepki Genellemesi: Organizma bir davranış gerçekleştirildikten sonra pekiştirilirse, buna benzer davranışları göstererek ödülü almak isteyecektir. Yani organizma birtakım benzer davranışlar gösterir kısaca davranış çeşitliliği ortaya koyar.

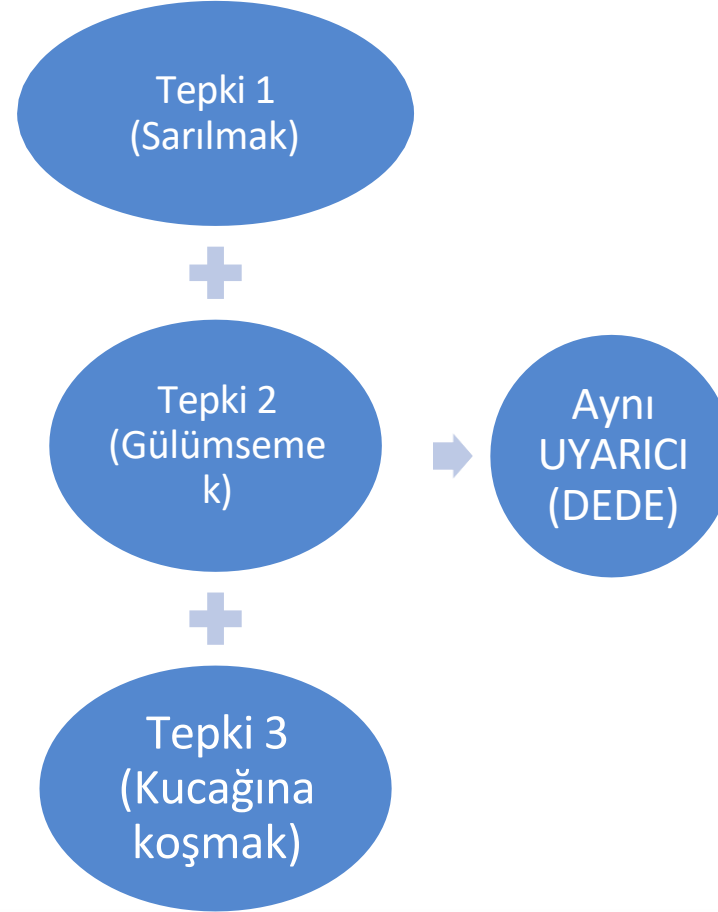
Örnek: Şeyma matematik dersinde tahtayı sildiği için öğretmeni tarafından övülmesi üzerine, Şeyma'nın Türkçe dersinde öğretmenin masasını temizlemesi tepki genellemesine örnektir.

- **Dikkat! Tepki genellemesi edimsel koşullanma ve tepki çeşitliliği içerirken uyarıcı genellemesi tepkisel koşullanma ve uyarıcı benzerliği sonucunda aynı tepkileri ortaya koymaktır.**

Uyarıcı Genellemesi

Tepki Genellemesi

EDİMSEL KOŞULLANMA KAVRAMLARI

- Farkı Gör! Ayırt edici uyarıcının diğer adı davranışı kontrol ettiği için **uyarıcı kontrolüdür**. Davranışı kontrol eden uyarıcılara **ayırt edici uyarıcı** olarak adlandırılır.
- **Dikkat!** Ayırt etme genellemenin tam tersidir.

EDİMSEL KOŞULLANMA KAVRAMLARI

Davranıştan Kontrast: Bir ayırt edici uyarıcı durumunda davranışın pekiştirilmesiyle davranışta artma (POZİTİF) veya pekiştirilmeme durumunda davranışta azalma (NEGATİF) kontrast görülme durumudur.

- **Örnek:** Evde istediği her şeyi ağlayarak elde eden bir çocuğun, okula başladıktan sonra sınıfta da aynı şekil davranması ve öğretmenin bu durumda olumsuz tepki alınca, aynı çocuğun okulda bu davranışı göstermeyip evde ağlayarak her şeyi elde etme davranışında artış olmasını davranışta kontrast ile açıklarız.

EDİMSEL KOŞULLANMA KAVRAMLARI

Kaçma ve Kaçınma Koşullanması: Kaçma ve kaçınma birbirleriyle ilişkili fakat farklı kavramlardır. **Kaçma öğrenmesi; organizmanın hoş gitmeyen bir uyarıcı ile karşılaşması sonucu, ondan kurtulmaya çalışmasıdır. Kaçma öğrenmesi klasik koşullanma öğrenmesidir.**

- **Örnek:** Sınıf içerisinde öğretmeni ile olan çatışması yüzünden sınıfı terk eden bir öğrenci kaçma davranışı göstermiştir.
- **Kaçınma öğrenmesi ise; hoş gitmeyen uyarıcı ortama girmeden, bu uyarıcıyı işaret eden bir uyarıcının görülmesiyle, o ortamdaki kaçınılır yani uzaklaşılır.**
- **Örnek:** Yukarıdaki örnek üzerinde gidersek, öğretmenin olumsuz tepkisinden sonra olayın tekrar olabileceğini düşünüp öğrencinin o öğretmenin derslerine katılmaması ise kaçınmadır.

Farklı GÖR: Sorularda kaçma, kaçınma ve ceza karıştırılan kavramlardır. **Kaçınma olabilmesi için öncesinden kaçma davranışı göstermesi gerekir. Bir davranışa kaçma diyebilmemiz için organizmanın olay gerçekleşir gerçekleşmez ortamı terketmesi gerekir. Ceza da ise olumsuz olay olur biter ve organizma o an ortamı terketmez, olay günü bittikten sonra bir daha ortama girmez bu cezadır.**

- **Örnek:** Aylin, Hakan'ın evine gittiğinde kedisi elini tırmalamıştır, bu olaydan sonra Hakan'ın evine gitmemiştir. Bu cezadır. **Fakat, Hakan'ın kedisi elini tırmalar tırmalamaz evi terketse ve bir daha gitmeseydi bu kaçınma olurdu.**

EDİMSEL KOŞULLANMA KAVRAMLARI

Batıl İnanç-Batıl Davranış: Batıl davranışların birçoğu edimsel koşullanma ilkelerin göre gerçekleşir. Aslında bir çoğumuzun bildiği üzere totemdir.

- **Örnek:** Bireyin evinin basamaklarını dış kapı kapanmadan çıkabilirse, atanacağını düşünmesi bir batıl inanç ve sonucundaki batıl davranışa örnektir.

Premack İlkesi (Büyük Anne Kuralı): Yapılmak istenmeyen bir şeyi yapılmak istenen sayesinde yaptırmaktır. “Yaparsan Yaparsın/Yaparız” kuralıyla çalışır.

- **Örnek 1:** Ali'nin annesi ödevlerini zamanında yaparsa, dışarı çıkabileceğini söylemesi.
- **Örnek 2:** Odasının toplaması halinde bilgisayar oynayacağını Babası tarafından aktarılması.

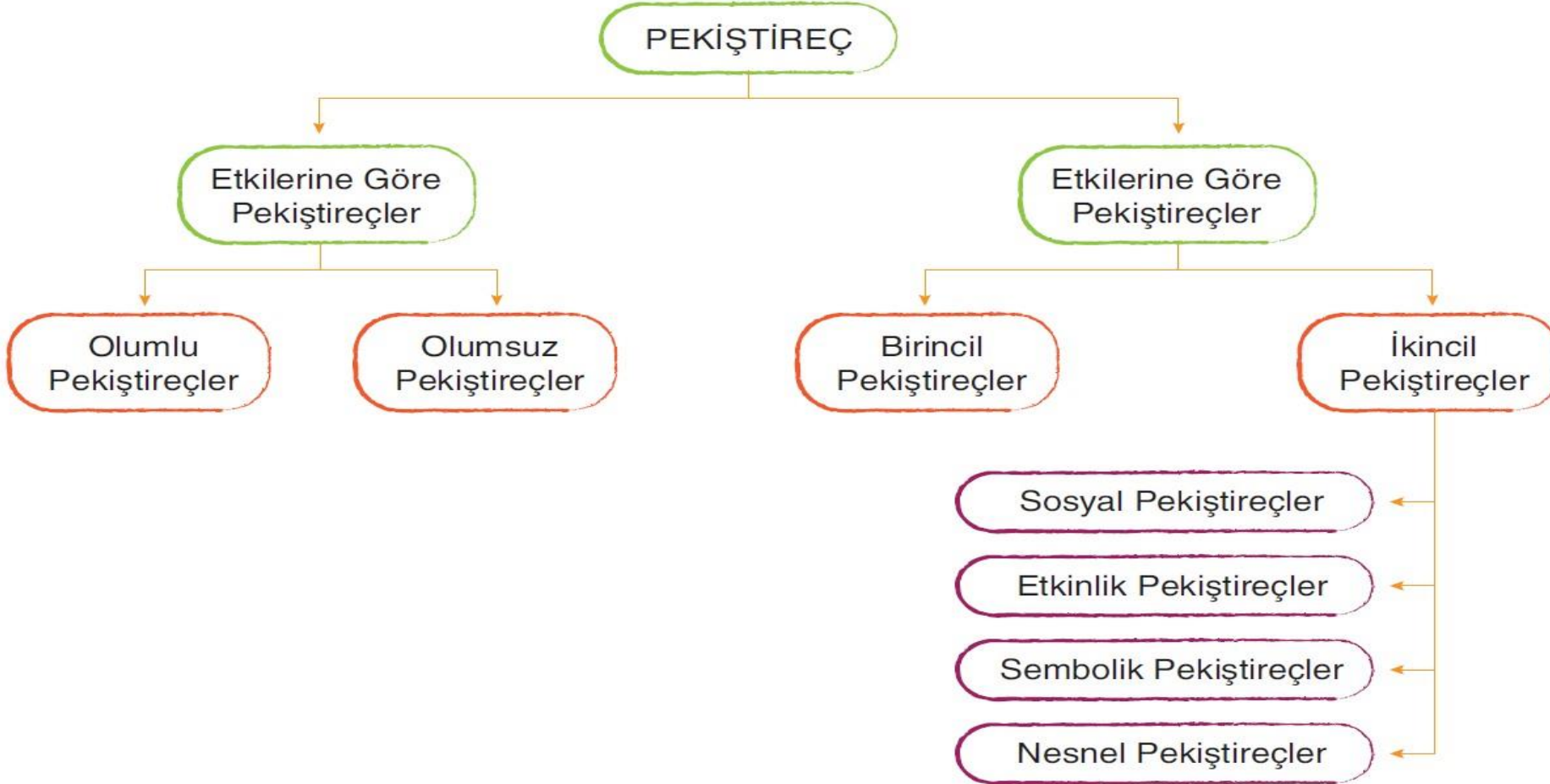
Koşullu Antlaşma: Koşullu antlaşma ise “Yaparsan yaparım” kuralıyla çalışır. Koşullu antlaşma daha uzun sürelidir, premack ilkesi ise daha kısa sürelidir. Kişi kendisi ile antlaşma yapıyorsa dahi koşullu antlaşmadır.

- **Örnek 1:** Eğitim bilimlerinden günlük 100 soru çözersen, istediğin şapkayı sana alacağım.
- **Örnek 2:** Haftalık ders programını yaparsa, kendisini kısa İstanbul turu ile ödüllendirmesi.

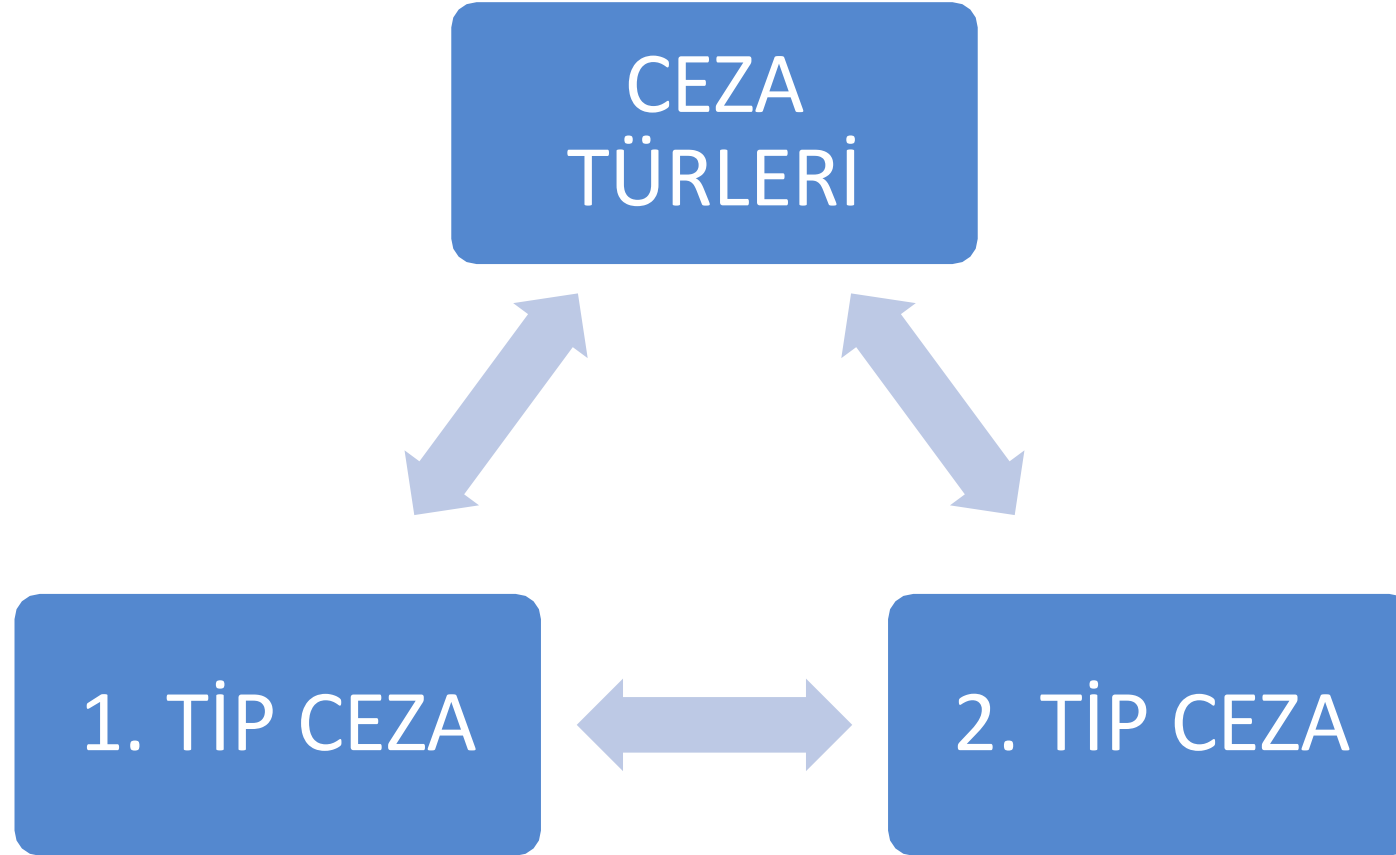
EDİMSSEL KOŞULLANMA KAVRAMLARI

Sistematiik Duyarsızlaştırma	Kademeli Yaklaşırma	Zincirleme	Eşik Yöntemi
Tepkisel koşullanma	Edimsel koşullanma	Edimsel koşullanma	Tepkisel koşullanma
Kademeli olarak korkunun azaltılması	Kademeli olarak davranış veya alışkanlık kazandırma	Davranışın alt basamakları birbirinin ayırt edicisi konumundadır	İstenmeyen davranışı yavaş yavaş ister duruma getirme
Pekiştireç yoktur	Pekiştireç vardır.	Pekiştireç vardır.	Pekiştireç yoktur
Örneğin kalabalıkta konuşma korkusunu azaltmak	Kalabalık içerisinde konuşma alışkanlığı kazandırmak.	Arabayı kullanabilmek için önce kapısını açmak, anahtarı kontağa takmak, vitesi ayarlamak gibi	Okula gitmek istemeyen çocuğa, okul İdaresi ilk gün müzik ile dans ettirmiş, ikinci gün bahçede oynatmış, üçüncü gün ise birlikte yemek yemişler, çocuk bundan sonra okula gitmek istemiştir.

PEKİŞTİREÇ VE TÜRLERİ

Cezave Türleri

Cezave Türleri

PEKİŞTİRME		CEZA	
OLUMLU	OLUMSUZ	1. TİP CEZA	1. TİP CEZA
Organizmanın hoşuna giden bir uyarıcı ortama eklenir-olumlu pekiştireç	Organizmanın hoşuna gitmeyen uyarıcı ortamdandır-olumsuz pekiştireç	Olumsuz pekiştireç-organizmanın hoşuna gitmeyen uyarıcı ortama eklenir.	Organizmanın istediği bir uyarıcı ortamdandır-olumlu pekiştireçten mahrum edilir
Davranışlarda artış gözlemlenir.		Davranışlarda azalma gözlemlenir	
Kaya Hocanın odasını toplayan Ali'ye cips alması	Ders çalışırken dışarıdan gelen gürültüden rahatsız olan öğrencinin kalkarak pencereyi kapatması	Yaramazlık yapan öğrenciyi öğretmenin azarlaması	Ders çalışmayan öğrenciyeye TV izletilmemesi

Cezaya Alternatif Yöntemler

Görmezden Gelme:
İstenmeyen davranışın görmezden gelme. Örneğin, yaramazlık yapan öğrencinin davranışlarını görmezden gelme

Ara verme (Time Out):
İstenmeyen davranışı yaptıktan hemen sonra yaklaşık 5 dakika gibi kısa bir süreliğine, bulunduğu ortamdan çıkartılarak yalnız bırakılır. Çocuğa neden dışarı çıkarıldığı söylenir ama başka bir açıklama yapılmaz.

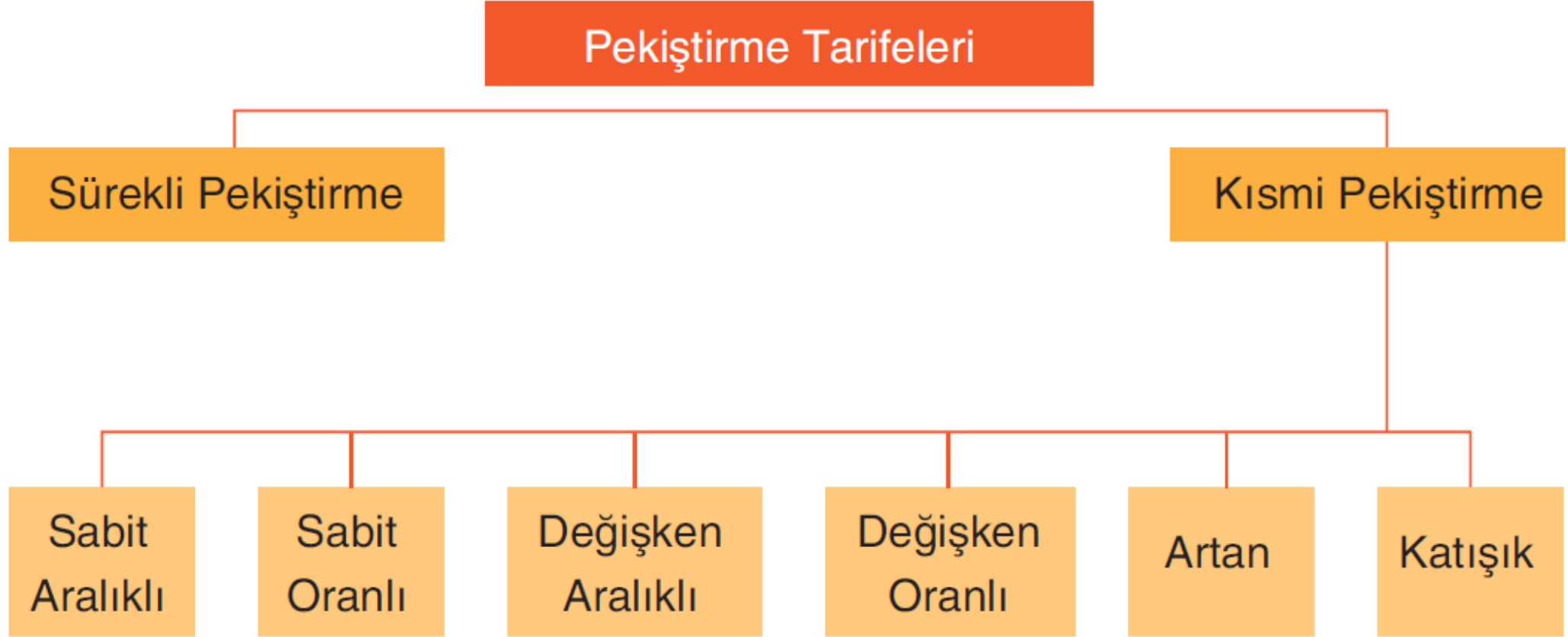
Bıktırma (Guthrine):
İstenmeyen davranış bıktırılincaya kadar yaptırılır. Örneğin, defter yaprağı yırtan çocuğa bıktırincaya kadar yaptırılması

Ortamı Değişirme:
İstenemeyen davranışa sebep olan ortamda yapılan değişiklikler. Örneğin, oyun hamurunu yiyen öğrencinin oyun hamuru yerine lego oynattırılması

Sorumluluk verme:
İstenmeyen davranışları gösteren bireylere sorumluluklar vererek yapılmasını istemediğimiz davranışın sönmesini sağlamak.

Ayrımlı pekiştirme:
Olumlu davranışın ödüllendirildiği **et** at olumsuz davranışın ödüllendirilmediği pekiştirme türü

Sabırla Bekleme: Özellikle ergenlik döneminde zor davranışlarının dönemin özelliği olup geçmesini beklemek

Bağlaşım Kuramı

- Thorndike kuramını bir bağ ve pekiştirme olarak açıklayabiliriz.
- Thorndike kuramı üzerine çalışırken elde ettiği sonuçları kendi geliştirdiği bilmece kutularının kullanarak ulaşmıştır.
- Kutuya bırakılan hayvanların kutudan kaçabilmesi için önce kapı mandalını kullanmayı öğrenmesi gerekiyordu. Bunu öğrendikten sonra, bir sonraki aşamada mandaldan önce pedala basmak şeklinde daha karmaşık hareketleri yapması gerekiyordu, süreç gittikçe karmaşıklaştığı için Thorndike bunlara bilmece kutusu adını vermişti.

Bağlaşım Kuramı

Seçme Bağlama (Deneme-Yanılma):

- Thorndike göre seçme-bağlama şöyle açıklayabiliriz; bir problem durumu ile karşılaşan birey, problemden kurtulmak için amacına ulaşmada çeşitli tepkileri mümkün olanlar arasından seçer, sınırlar ve sonuçlarına göre başarılı olan bazı U-T bağlarını davranışlarına yerleştirirken başarısız olan denemeleri sırasında yaptığı hareketleri bir daha yapmaz (repertuarından çıkarır).
- Deneme yanılma yolu ile öğrenmede geçmişte kurulmuş olan U-T bağları problem çözümünde büyük önem taşırlar.

Bağlaşım Kuramı

Thorndike'a göre öğrenmenin 3 temel kanunu bulunmaktadır.

a. Hazırbulunuşluk Kanunu: Çocuk bilgisayar kullanmaya hazır ve buna izin verilirse mutlu olacaktır, eğer çocuk bunu zorla yaptırılırsa ya da ailesi tarafından engellenirse kızgınlık duyacaktır.

Hazırbulunuşluk kanunu 3 temel öge ile özetleyebiliriz:

1. Eğer birey bir davranışı yapmaya hazır ve yapmasına izin verilirse birey mutlu ve doyuma ulaşmış hisseder.
 2. Eğer birey bir davranışı yapmaya hazır ve yapmasına izin verilmezse birey mutsuz ve doyuma ulaşmamış hisseder.
 3. Eğer birey bir davranışı yapmaya hazır değilse ve yapması istenir ve zorlanırsa birey mutsuz, kızgın ve doyuma ulaşmamış hisseder.
- **Örnek:** Bir çocuğun resim yeteneği var ve resimle uğraşmak istiyorsa bu çocuğun resimle uğraşmasına ailesi izin veriyorsa bu durum çocukta mutluluk yaratır

Bağlaşım Kuramı

- b. Tekrar Kanunu:** Thorndike'a göre tekrar kanunu 1930 öncesi ve sonrası diye ayrılmıştır. 1930 öncesi ne kadar fazla tekrar öğrenme bağı kuvvetlenir; fakat 1930 sonrası sadece tekrarın yetersiz olacağını geri-dönütlerin olması gerektiğini kuramına eklemiştir. Yani, Thorndike 1930 yılından sonra tekrar yasasını gözden geçirmiştir. Buna göre tekrar, yeni davranışın öğrenilmesinde, tepkinin arkasından ödül alma durumu ile karşılaştırıldığında son derece etkisiz kaldığını gözlemlemiştir. Tekrar ancak öğrenilmiş bir davranışın güçlenmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda organizmanın yapmış olduğu tekrar sayısı değil verilecek olan geribildirim önem teşkil etmektedir.
- c. Etki Kanunu:** Thorndike edimsel koşullanmanın temelini oluşturmuştur. Etki kanunu, davranışın sonuçları tarafından şekillendiğini savunmaktadır. Yani eğer soru edimsel koşullanma sorusu ve Thorndike'a göre soruyorsa cevap Etki Kanunu'dur.

Bağlaşım Kuramı

- a. **Etkinin yayılması:** Pekiştirme doğru davranışın sıklığını artırmakla birlikte, bazen bu davranışla birlikte görülen olumsuz davranışları da artırabilir. Örneğin, çocuğa oyuncaklarını dolaba koymasına için ödül vermek isteyen aile, çocuğun dolaba oyuncaklarını rastgele koyduktan sonra ödüllendirmesi, çocuğun düzensiz olarak dolabına oyuncak koyma davranışının da pekiştirilmesi demektir. Buna etki yayılması denir.
- b. **Ait olma:** İki uyarıcı arasında çağrışımsal ilişkinin olma durumudur. Kavramları birbirleriyle ilişkilendirirseniz daha kolay öğrenilir. Örneğin, çay ile Rize birlikte öğretilirse daha kolay öğrenilir.
- c. **Çağrışımsal zıtlık:** Uyarıcı ve tepki arasındaki bağlantının tek yönlü olduğunu, bir olayı oluş sırasına göre anlatabileceğimizi, fakat aynı olayı geriden başlayarak anlatmakta zorluk yaşayacağımızı ifade eder.

Bağlaşım Kuramı

- d) **Çağrışımsal geçiş:** Bildiğimiz klasik koşullanma süreci anlatılıyorsa Thorndike'a göre çağrışımsal geçiş cevabı verilir. Örneğin, köpeklere et gösterilip daha sonra ayağa kalk komutu verilmiştir. Bir süre geçtikten sonra eti ortamdan yavaş yavaş çıkarmış sadece ayağa kalk komutu vermesine rağmen köpeğin tepki verdiğini gözlemlemiştir.
- **Örnek:** Bir benzer örnekte ise köpeğin bir el işaretine iki ayak üstünde durması verilebilir. Köpek ilk başta kendisine kemik uzatıldığı için iki ayak üstüne kalkar. Kalkarken “kalk” sözcüğü duyarsa sonradan bu sözcük el işareti ile birleşirse, yeterince tekrardan sonra sadece el işaretine kalkacaktır. Thorndike bu ilkeye son zamanlardaki çalışmalarında çok büyük önem vermiş ve bağlantı kurarak geçişi, seçme ve bağlanma gibi öğrenmenin ana yolu olarak kabul etmiştir
- e. **Tepki çeşitliliği:** Problemi çözebilmek için sürekli yeni tepki üretmektir. Organizma doğru çözüme ulaşıncaya kadar ya da haz alacağı çözüme ulaşana kadar farklı tepkiler verebilir.

Bağlaşım Kuramı

- f. **Öğelerin gücü:** Uyarılar içerisinde birisinin bizi etkilemesi durumudur. Yani uyarıcılardan birini seçip tepki göstermektir. Organizmalar uyarıcıları seçer.
- **Örnek 1:** Bir lokantada sevgilisini yemeğe götüren bir kişi, yapılan servisten mutlu olur, bundan sonra arkadaşlarıyla gideceği yemekler için aynı lokantayı tercih eder.
 - **Örnek 2:** Bir başka örnekle açıklarsak, fizik dersinde öğretmen öğrencileri laboratuvara götürüp bir deney ile dersi anlatıyorsa öğrencilerin büyük çoğunluğu laboratuvardaki dikkat çeken diğer uyarıcılara değil öğretmene dikkatlerini verirler. Burada dikkat çeken uyarıcının nasıl dersi anlattığı vurguları da önemlidir.

Bağlaşım Kuramı

g. **Tepki Analogisi:** Benzetim yoluyla tepkide Bulunma olarak tanımlanır. Organizmanın yeni karşılaştığı duruma daha önceki tepkileriyle karşılık vermesi durumudur.

- **Örnek 1:** Uçak kazası sonucu ormanda yaşayan bir çocuk, vahşi hayvanları görünce ağaca doğru tırmanmaktadır. Yıllar sonra, modern hayata ilk defa karışan çocuk, arabaları görünce de vahşi hayvanlara benzetip önündeki ilk yüksek yere doğru tırmanması bir örnektir.
- **Örnek 2:** Anahtarını düşürmüş olduğu bir yerden tel yardımıyla çıkaran kişinin, kalemini düşürdüğünde de benzer şekilde almaya çalışması.

İŞARET ÖĞRENME (BEKLENTİ-AMAÇLI DAVRANIŞÇILIK) EDWARD TOLMAN

İşaret Öğrenme

- Son yıllarda ÖSYM tarafından soru sorulmayan; fakat denemelerde karşımıza çıkan bir kuramdır. İlk unutmamız gereken kavram işaret öğrenme bir beklenti kuramıdır. Tolman'a göre davranış amaca yöneliktir ve bu yüzden amaca ulaşmak için bireyin davranışları çevre koşullarına göre değişikliğe uğrayabilir.
- Organizma kazanmış olduğu bilgileri birbirinden ayrı birimler halinde değil, organize edilmiş bilgi haritaları şeklinde oluşturur (**BÜTÜNCÜL; MOLAR DAVRANIŞ**),
- Tolman bu organize edilmiş bilgilere **bilişsel harita** ismini verir. Bilişsel haritalarda, organizma tarafından kullanılarak amaca en kısa şekilde ulaştırılan yolu seçer. Bu durum en az çaba ilkesi olarak tanımlamıştır.

- **Tolman; Guthrie ve Hull gibi davranışçılardan farklı olarak labirent içindeki uyarıcıların tepkiyi boşaltan birer "tetik || olmaktan çok "**yol gösteren işaretler**" niteliğinde olduğunu savunmuştur.
- ** Tolman, davranışçılarının, davranışı çok küçük birimlere bölüp, analiz ederken, bütünü gözden kaçırdıklarını savunmuştur. Ona göre davranış, **amaca yöneliktir**; davranış, ulaşılacak **amaç** doğrultusunda, **çevre koşullarına göre değişikliğe uğrayabilir**, şekillenir ve uyum sağlayabilir
- ** Tolman'a göre öğrenme; temel olarak **çevreyi tanıma ve keşfetme sürecidir**.

Önemli Kavramlar

- **Yer Öğrenme:** Organizmanın amaçlarına ulaşmak için çevre hakkında bilgi edinmesi, ipucu ve çevre kaynaklarını kullanarak en kısa yoldan amacına ulaşmasıdır.
- **Örnek:** Karnı acıkan bireyin evde elektrikler gitmesine rağmen, karanlıkta buzdolabın yerini daha önceki deneyimlerine dayanarak bulması ve yiyeceğe ulaşması.
- **Gizil (Örtük) Öğrenme:** Bazı öğrenmeler öğrenme amacı olmadan, dikkat etmeden kişi farkına varmadan öğrenir. Aslında, performans dönüşürülmeyle öğrenme per

Önemli Kavramlar

- **Bilişsel Senaryo:** Organizma sosyal bir çevrede yer aldığında, bu çevredeki davranış biçimlerini, hareketleri farkında olmadan senaryolaştırır. Böylece nerede nasıl davranması gerektiğiyle ilgili bilgilere sahip olur. Uzun süreli bellekteki İşlemsel hafıza bilgileri bilişsel senaryo olarak açıklanır. Bu senaryolar bilinçli ve amaçlı bir şekilde öğrenilmezler.
- **Örnek 1:** Dersi dinlerken nasıl davranacağımızı farkına varmadan öğreniriz ve dersi dinlerken ZİHNİMİZDEKİ senaryoya göre hareket ederiz.
- **Örnek 2:** Bir trende yolculuk yapmanın ya da bir lokanta da yemek yemenin zihinde mevcut senaryosu vardır.

Önemli Kavramlar

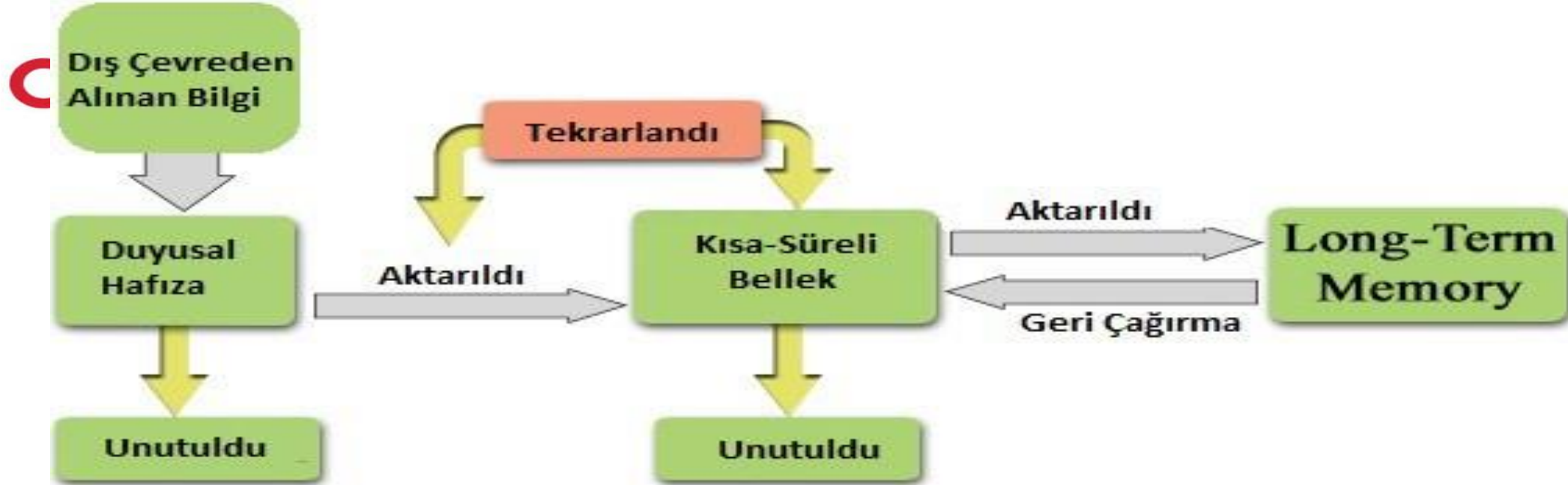
- **Ödül Beklentisi:** Bireyler elde edeceği ödülü bilerek tepkide bulunur.
- **Kateksis Öğrenme:** Organizmanın belli dürtü (SOSYO-KÜLTÜREL) durumlarıyla belli nesnelere ilişkilendirme eğilimidir.
- **Örnek:** Kebap denilince akla Adana gelmesi. Ya da domuz eti ile Müslümanlığı ilişkilendirmemek. İlk örnek olumlu kateksiste, ikinci örnek ise olumsuz kateksise örnektir.
- **Bilişsel Harita:** Organizmanın çevreyle alakalı organize edilmiş bilgi türüne bilişsel harita denir.
- **Örnek:** Bireyin evinin yolu üzerindeki dükkanları, bankaları bilir. Farkında olmadan onların haritasını çıkarır.

Önemli Kavramlar

- **Eş Değer İnançlar:** Tolman'a göre alttaki bir amacın, temel amaçla aynı etkiye sahip olması halinde organizma için alttaki amaç, temel amaçla eşdeğer bir inanç oluşturur.
- **Örnek 1:** İyi bir üniversiteyi kazanmak bizlerde saygınlık ve kabul görme gibi değerler kazandırmasının yanında ihtiyaçlar hiyerarşisinin altında yer alan ailenin sevgisini de alma gibi temel ihtiyacı da karşılayacaktır.
- **Örnek 2:** Yüksek not alma saygı ihtiyacını karşılar-Sosyal dürtülerin doyurulması ayrıca ailesini mutlu eder.
- **Örnek 3:** Yüksek lisans yapmanın birey için saygınlık ihtiyacını karşılaması
- **Örnek 4:** Bir futbolcu gol ve asist yaptıysa hem saygınlık hem şöhret hem de para ihtiyacını karşılayabilmesi bir başka örnektir.

Bilgiyi İşleme Kuramı

Bilgiyi İşleme Modeli

Bilgiyi İşleme Kuramı

Bilgiyi İşleme kuramı aslında yeni bilginin dışardan nasıl alındığını, işlendiğini, depolandığını ve geri getirildiğini inceleyen ve zihinsel süreçlerin öğrenme üzerindeki etkisi üzerine çalışmaktadır. Bilgiyi işleme süreci aşağıdaki sıralamayla gerçekleşir:

1. Duyum eşiğinde olan uyarıcılar, duyu organları tarafından alınır
2. Alınan uyarıcılar ilk olarak duyusal kayıta gelir. Çok kısa süre burada kalan uyarıcılar dikkat olgusunu kullanarak kısa süreli belleğe aktarılır. Bu süreçte, yakınlık, benzerlik, tamamlama, süreklilik gibi algılama yasaları devreye girer.
3. Kısa süreli ya da diğer ismiyle işleyen bellekte bilgiler işlenir. Kısa süreli bellekte kodlama ve tekrar süreciyle birlikte uzun süreli belleğe aktarılır.
4. Uzun süreli belleğe depolanan bilgiler unutulmaz, ihtiyaç duyulduğunda geri getirilir. Daha sonra kısa süreli bellek bu bilgiye tepki gösterendir. Aşağıdaki şemada bu süreç görselleştirilmiştir.

Bilgiyi İşleme Kuramı

Bellek Türleri	Duyusal Bellek	Kısa Süreli Bellek (Çalışan)	Uzun Süreli Bellek
Kapasite	Sınırsız	Sınırlı (5-9 birim)	Sınırsız
Depolama şekli	Duyu organlarının aldığı şekilde	Görsel ve çoğu zaman işitsel	Açıklayıcı bilgi ve işlemsel bilgi şeklinde depolanır, bilgiler anlamsal bellekte saklanır
Depolama Süresi	Görsel (0.5-1 saniye) İşitsel (2-4 saniye)	İşlem yapılmadığında 15-20 saniye	Sınırsız
Şekli	Orijinal şekli	Sadeleştirilir	Sadeleştirilmiş bilgi
Geri getirebilme	Aktarılmayan (dikkat verilmeyen) bilgi yok olur	Aktarılmayan bilgi yok geri gelmez.	Bilgi yok olmaz sadece geri getirmekte zorlanılır
Bilinç	Bilinçsizdir	Bilinçlidir	Bilinçlidir.

Uzun Süreli Bellek Türleri

a. Semantik (Anlamsal) Bellek: Bilgi ve olgulardan oluşan bellek. Örneğin,

Ankara Türkiye'nin başkenti olmasını bilmemizdir.

b. Anısal (Episodik) Bellek: Anılarımızla alakalı bellektir. Örneğin, 5 yaşında

havuzda boğulma tehlikesi atlatmamızı hatırlamamızdır.

c. İşlemsel (Prosüdüral) Bellek: Psikomotor öğrenmeler ve basamaklı

etkinlikler ile ilişkili bellektir. Örneğin, bisiklet sürmeyi hatırlamamız.

d. Flaş Bellek: Kişinin ilgisini çeken, dramatik ya da duygusal olayların,

genellikle çok ayrıntılı ve canlı olarak hatırlanmasıdır.

Bilişsel Süreçler

1.Dikkat: Öğrenme dikkat etme süreci ile başlar. Algıda, dikkat ettiğimiz uyarıcıları anlamlandırma sürecidir. Kısaca dikkat hangi bilginin kısa süreli bellekte işleneceğinin belirlenmesini sağlar. Dikkati oluşturan uyarıcılar fiziksel (projeksiyon, maketler), aykırı (birbirine zıt olan uyarıcılar, öğretmenin bir kelimeyi kırmızı kalemle yazması), duygusal (öğretmenin öğrenciye dersi anlatırken ki tutumu) ve emir verici (Buraya dikkat edin sınavda çıkabilir) uyarıcılar şeklinde gerçekleşebilir.

2.Seçici Algı: Algı, duysal bilginin organizma tarafından yorumlanması olarak tanımlayabiliriz. Bireyin seçici algısını, önceki bilgileri, beklentileri, ihtiyaçları ve benzeri faktörler belirler. Algılamada yakınlık, benzerlik, süreklilik, tamamlama, şekil-zemin ilişkisi gibi pragmatik yasaları etkilidir.

Bilişsel Süreçler

3. Tekrar: Eğer bilgi tekrar edilmezse 15-20 saniye sonra kısa süreli bellekten silinecektir. **İki türlü tekrar vardır: Basit (ROTA) ve anlamlandırıcı tekrar.**

Tekrar kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe bilgiyi yönlendirmede kullanılır.

Tekrar iki işlevi vardır, kısa sürelide kalıcılığı sağlamak ve bilginin uzun süreliye depolanması.

4. Gruplama: Kısa süreli belleğin kapasitesi kısıtlıdır. Gruplama kısa süreli belleğin 5 ile 9'lu küme şeklinde kapasiteyi daha verimli kullanmada etkili olacaktır. Bilginin kısa süreli bellekte kalıcılığını artırmak için gruplama ve tekrar yöntemleri kullanılır.

- **Örnek:** Bireyler T.C. numaralarını ikişerli veya üçerli gruplar halinde gruplandırarak depolarlar.

Bilişsel Süreçler

- **5.Kodlama (Anlamlandırma):** Kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe gönderme işlevidir. Aslında kısa süreli belleğe gelen uyarıcılar burada anlamlandırılarak uzun süreli belleğe depolanır. Aslında en önemli süreç olarak da görülür. Kodlama sürecinde 4 temel öge etkilidir. Etkinlik-Aktif katılım, Örgütleme (gruplama), Ekleme (Özümseme-genişletme) ve Bellek Destekleyici ipuçları kullanılır.

Nasıl Kodlarız?

- **Etkinlik:** Öğrenen kişinin etkin yani aktif olması ile ilişkilidir.
 - Öğrenci bilgiyi anlamlı hale yani kodlayabilmek için öğrenme materyalini özetleme, tekrarlama, gözden geçirme gibi yöntemler kullanması etkinlik düzeyi örneğidir.
- **Örgütleme:** Öğrenen kişinin bilgiyi düzenlemesine, tutarlı yapılar yani kümeler oluşturma sürecidir. Örgütleme sayesinde birey depolamada daha kolay geri getirmesine ve ekonomik şekilde depolamasına yardımcı olur. Ayrıca örgütlemeye farklı kavramlar benzer özelliklerine göre örgütlendirilir (Kavram haritaları).
 - Öğrencinin kavram haritaları kullanmaları bir örnektir. Başka bir örnekte, gül, papatya, karpuz ve çilek gibi kelimeleri, çiçekler ve meyveler olarak gruplandırması.
- **Ekleme-Genişletme:** Uzun süreli belleğe aktarılan yeni bilgi için yeni bir şema oluşturmak yerine olan şemalara ilişkilendirerek eklemek (özümseme) olarak tanımlarız.
 - Öğrencinin çay ve fındık gibi ürünleri daha önceden oluşturmuş olduğu Karadeniz şemasının içerisine eklemesi.

Nasıl Kodlarız?

Bellek Destekleyici İpuçları: Bireyler tarafından yeni bilgi birimini kullanarak kişinin oluşturmuş olduğu ilişkileri göz önünde bulundurarak bilginin uzun süreli belleğe depolanması olarak tanımlarız.

- a) **Loci Yöntemi:** Öğeleri veya maddeleri doğru sırasmda hatırlamak için çevrenin (mekanın) fiziksel özellikleriyle kullanma: **Örneğm,** TC. Cumhurbaşkanlarını sırasıyla bir evin odasına yerleştirildiğı hayal ederek
- b) **Kanca-Askı:** Sayılarla ses benzerliğı oluşturarak kodlama yöntemidir. **Örneğm,** mini mini birler, yaramaz ikiler, tembel üçler.
- c) **Bağ Yöntemi (Hikayeleştirme veya Zincirleme):** Hatırlanması gereken sözcüklerin sırasıyla belirli bir hikâye içinde kullanmak. **Örneğm,** Türkiye'nin en büyük gölleri ve dağlarını sırasıyla bir hikâye içerisinde vermektir. Ağrı ve Erciyes Dağları; Van ve Tuz gölleri. Ayşe, yüksek yerlerden korktuğı için Ağrı'ya gitmekten vazgeçip, Kayseri'nin ilçesi olan Erciyes'e doğru yönelmiştir. Yol üzerinde Van kahvaltısı olan mekanda durmuş, fakat tuzsuz peynirleri beğenmemiştir.
- d) **İlk Harf Yöntemi: Akrostiş:** Sözcüklerin ilk harflerini kullanarak kodlamak (ŞİİR) ve **Akronim:** Kısaltmalar. Örneğm, KPSS, PTT gibi.

Bilişsel Süreçler Devam

6.Hatırlama/Geri Bildirim: Başlıca geri getirme yolları:

a.Bilginin öğrenildiği çevreyi ve kapsamı zihinden yeniden oluşturma.

b.Olayı zihinsel olarak aşamalı bir şekilde yeniden yapılandırma

c.Alfabeyi ve sayıları kullanma

d.Alt başlıklara bölme veya gruplandırma

Neden Geri Getirmede Zorlanırız?

- a. Bozulma:** Bilginin uzun süre kullanılmaması sonucu bilgi ve şemalar arasında bağıın zayıflaması. Örneğin, daha önce öğrendiğimiz tarih dersi içeriklerinin üniversiteden sonra uzun süre kullanmadığımız için bozulma gerçekleşir.
- b. Karışma:** Öğrenilen bir bilgi biriminden önce veya sonra öğrenilen benzer bilgiler, önceki bilgi birimiyle karışır geri getirmede zorluk yaşanır. Örneğin, olgunlaşma ve Hazırbulunuşluk kavramı. Sema ile Esmâ isimlerinin karışması gibi.
- c. Yanlış Yerleştirme:** Bilginin yanlış şema içerisine yerleştirilmesidir. Örneğin, okulumuza yeni atana Ali öğretmene Can diye öğrenip, sürekli kendisine Can dememizdir.

Neden Geri Getirmede Zorlanırız?

- d. Bilgiyi Değiştirme:** Yeni gelen bilgi uzun süreli bellekte var olan bilgiyle etkileşim halindedir ve bu bilgide bazı değişiklikler meydana getirebilir. Başlangıçta bilginin eski hali ve yeni halini koruyan bellek, bir süre sonra yeni bilgi daha sık kullanıldığı için eski bilginin yerine geçer. Bu durumda eski bilginin dahil olduğu şemadaki bağlantıları zayıflar ve geri getirmede güçlükler yaşanır. Kısaca, yeni bilgi eski yapının yerine geçer ve eski yapı unutulur.
- e. Çarpıtma:** Önyargı ve kolay etkilenebilirdik nedeniyle ortaya çıkan çarpıtmalar da bazı şeyleri yanlış hatırlamaya yol açabilir.

Gestalt Öğrenme Kuramı

- Wertheimer, Köhler ve Kofka tarafından geliştirilmiştir
- Gestalt, Almanca, bütün, şekil, biçim gibi anlamlara gelir. Gestalt kuramcılara göre; **bütün parçaların toplamından daha farklıdır**. Birey bütünü parçalarına ayırıştırarak değil, bütünlük içinde algılar.
- **ÖRNEK:** Bir senfoni orkestrasını dinlerken, her bir müzisyenin orkestraya katkısını analiz ederek değil, bütün olarak dinleyip anlamaya çalışırız.
- Gestaltçılar, organizmanın dışarıdan gelen duyumlara kendisinden bir şeyler katarak, yaşantıyı yeniden örgütlediğine inanmaktadırlar. Bizler dünyayı bütün olarak algılarız. Uyarıcıları birbirinden ayrılmış bir şekilde değil, bir arada **anamlı bütünler** halinde görürüz.

Örgütleme Yasaları

Algıda Seçicilik: İlgil ve ihtiyaçlarımızdan ya da uyarıcının zıtlık, şiddeti, büyüklüğü, hareketliliği gibi unsurlardan dolayı belirli bir uyarıcıya odaklanmamız.

1. Uyarının Büyüklüğü: Büyük olan uyarıcılar önce seçilip algılanır.
2. Hareket eden uyarıcılar önce seçilip algılanır.
3. Parlak olan uyarıcı önce seçilip algılanır.
4. Ses olarak şiddeti yüksek olanlar önce seçilip algılanır.
5. Algılanan kişinin ihtiyacı önemlidir. Eğer açsa yiyecekleri önce görür.
6. Geçmiş yaşantılar.
7. İnançlar ve tutumlar

Örnek: Kiralık araba ihtiyacımız var ise onunla alakalı ilanlara odaklanmamız

Örgütlenme Yasaları

- **Derinlik Algısı:** Nesnelerin üç boyutlu olarak algılanmasını sağlayan özelliktir. Perspektif, uzaklık-yakınlık, ışık, gölge, sis, havanın açık ya da kapalı oluşu, yankı, hareket, suda bulanıklık, berraklık gibi etmenlerdir. Algılamada çeşitli çevresel özelliklerden ipucu olarak yararlanabiliriz

Örnek: Yükseklik algımız bir derinlik algısıdır.

PRAGNAZ YASALARI

1. Phi-Fenomen: Beynin algılama sırasında bazı durumlarda içine düştüğü yanılsamayı ifade eden kavramdır. Ayrıca hareket etmeyen uyarıcının hareket ediyormuş gibi algılanmasıdır. Wertheimer çalışmaları sonucu ortaya atılmıştır.

- **Örnek:** Alışveriş merkezlerindeki indirim yazıları aslında hareket etmemesine rağmen ışıklandırmadan dolayı hareket ediyormuş gibi algılarız.

2. Şekil-Zemin İlişkisi: **Şekil**, o anda dikkat ettiğimiz uyarıcı şeydir. **Zemin**, o anda dikkat ettiğimiz şey dışındaki her şeydir.

- **Örnek:** Ders dinlerken öğretmenin söylemleri şekil, diğer tüm uyarıcılar zemindir.

PRAGNAZ YASALARI

PRAGNAZ YASALARI

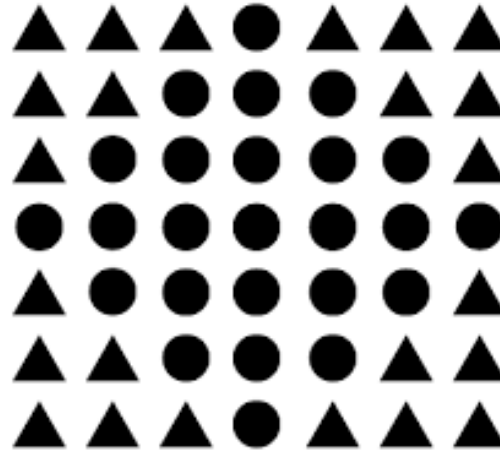
3.Yakınlık: Bireyler birbirlerine yakın olan nesnelere gruplandırarak algılama eğilimindedirler.

- **Örnek 1:** TC. Numaralarımızı tek tek değil 2'li veya 3'lü gruplar halinde akılda tutarız.
- **Örnek 2:** “Çaresizseniz, çare sizseniz.” ile Çare sizseniz, çaresizsiniz.” Kelime eklerinin birbirlerine olan yakınlığı veya birleşik yazılması algılamamızı etkilemektedir.

PRAGNAZ YASALARI

- **4. Benzerlik:** Birbirine benzeyen şekiller, nesnelere zihnimize tarafından bir bütün bir grup olarak algılanır.
 - **Örnek:** Rakip tribünler ve ev sahibi tribünleri giydikleri forma renkleri sayesinde bütün olarak algılanırlar. Çünkü giydikleri renkler misafir ve ev sahibi tribünleri için kendi içerisinde benzerdir.

PRAGNAZ YASALARI

5.Tamamlama: Zihnimizin eksik olan parçaları tamamlama eğilimine algıda tamamlama denir.

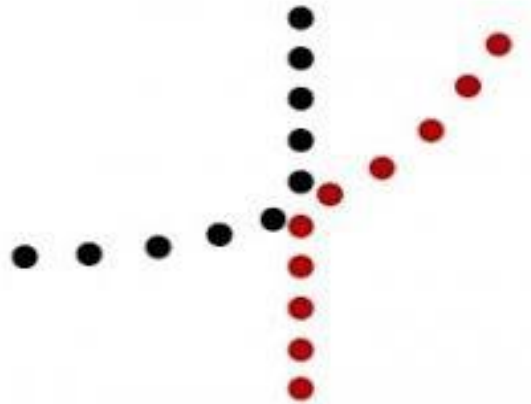
- **Örnek:** Harf eksikliği olan yazışmaları okuyabilmemiz. Bir başka örnekte, çok sevdiğimiz dizinin heyecanlı yerde bittiğinde, diğer bölümde neler olacağını düşünmemiz.

PRAGNAZ YASALARI

6.Devamlılık-Süreklilik: Aynı yönde giden noktalar, çizgiler, sesler vs birlikte gruplandırılarak veya birbirlerinin devamıymış gibi algılanırlar. Süreklilik yasası, ani, birdenbire olan değişikliklerden çok, düz giden sürekliliği algılamaya yöneldiğimizi ifade etmektedir.

- **Örnek:** Reklam panolarında yanıp sönen ışıklar devamlılık algısı verir.

PRAGNAZ YASALARI

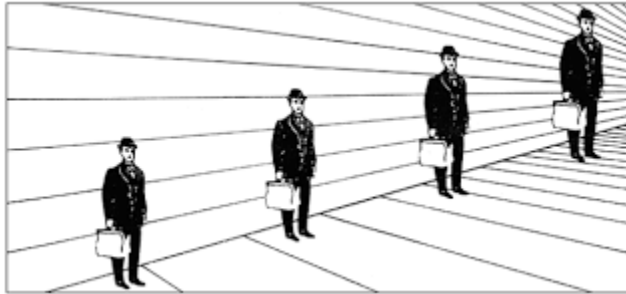
7.Basitlik: Organizma basit ve sade olanı algılama eğilimi daha fazladır.

- **Örnek:** Çok az eşyalı bir evi daha bütünsel algılamak, çok eşyası olan evi karmaşık olarak algılarız.

Algıda Değişmezlik

- Bir kez algılanan nesnelerin şekilleri, renkleri büyüklükleri değiştiği halde, bireyler o nesnelere hep aynı şekilde bakar. **Algıda değişmezlik 3 şekilde gerçekleşir:**

1. **Büyüklük değişmezliği:** Uzaklık değişse bile nesnenin hep aynı büyüklükte algılanmasıdır.

2. Biçim Değişmezliği: Zihnimize nesnelerin orijinal biçimleriyle yer eğerde. **Algıda Değişmezlik**

3. Renk ve Parlaklık Değişmezliği: Zihnimize nesnelerin orijinal renklerini yerleştiririz.

Algıda Değişmezlik

Algı Yanılmaları

- **İllüzyon:** Gerçekte bir uyarıcı vardır. **Psikolojik ve Fiziksel illüzyon olmak üzere ikiye ayrılır.** Fiziksel illüzyon herkes tarafından aynı şekilde algılanır. **Örneğin,** bardaktaki çay kaşığı ışığın yansımından dolayı kırılmış gibi görünmesi. Tüm insanlar aynı şekilde algılar. Psikolojik illüzyonda yine gerçek nesne vardır; fakat biz nesneyi farklı algılayabiliriz. Örneğin, karanlıkta askıda asılı olan şapkayı sanki orada biri varmış gibi algılamamızdır.
- **Halüsinasyon:** Hiçbir gerçek uyarıcı yokken kişinin varmış gibi algılaması. Örneğin, bireyin uçan arabalar görmesi.
- **Farkı gör!** İllüzyonda her zaman gerçek nesne vardır. Halüsinasyon da ise gerçekte bir nesne yoktur. Sanrılar halüsinasyon için bir örnektir.

Kavrama-Sezgisel Öğrenme

Kavrama Yoluyla Öğrenme	İçgörü (Sezgisel) Yoluyla Öğrenme
Eğer uyarıcılar karşılaştırılır, incelenir aralarında ilişki kuruluyorsa ve doğrudan çözüme ulaşılır. Aniden birdenbire çözüme ulaşır.	Organizma birkaç başarısız deneme ardından bir bekleme süresine girer bekleme süresinin ardından birden çözüm aklına gelir.
Organizma ipuçlarından faydalanarak çözümü zihinde bulur ve problemi çözer.	İçgörü kazanma-geliştirmede ise önceki sınıma-yanılma deneyimlere bağlı olarak zihinde çözümlere ulaşma vardır
Örnek: Almış olduğu yeni masayı kurmak isteyen kişi bir süre inceledikten sonra ANİDEN nasıl yapacağını bulmuştur.	Örnek: Almış olduğu masayı kurmak isteyen kişi birkaç başarısız deneme yaptıktan sonra ANİDEN nasıl kuracağını bulmuştur.

Kavrama-Sezgisel Öğrenme

İlke Transferi (Yer Değiştirme)

- Bir problemin çözümünde kullanılan ilkenin, benzer bir başka problemin çözümünde de kullanılmasına denir. Köhler'in civcivler ve maymunlar üzerinde yapmış olduğu deneylerde, Köhler transferle ilgili deneyini civcivler maymunlar üzerine yapmıştır.
- Deneyin birinci aşamasında civcivlerin açık ve koyu gri kartonlara yaklaşması sağlanmış ancak koyu gri kartondan beslenmişlerdir.
- Bu deneyden sonra koyu gri ve daha koyu gri kartonlara yaklaşması sağlanmış ancak civcivler beslendikleri kartona değil ondan daha koyu olan griye yönelmişlerdir.
- Bu durumda civcivler davranışçıların iddia ettiği gibi uyarıcı transferi değil, Gestaltçılar düşündüğü gibi ilke transferi yapmışlardır. Bu deneylerle davranışçıları çürütmüşlerdir.

Kavrama-Sezgisel Öğrenme

Üretici Yaratıcı Düşünme

- Wertheimer iki çeşit problem çözümünden bahseder. A ve B tipi çözümler geçmiş yaşantılara dayalı fakat A tipi çözümler yaratıcılığı yüksek olmalıdır. Wertheimer aslında eğitimde A tipi çözümlere daha çok yer verilmesini önermiştir.
- **A türü çözümler**, Gestalt ilkelerine dayalı ve içgörüseldir. Uzaksak düşünme biçimini barındırır. Aslında A türü çözümler yaratıcılık yönü olan ve içgörüselsel çözümlerdir. Iraksak düşünme içerir.
- **B Tipi çözümler ise**, anlamadan ezberlemeye dayalıdır. B türü çözümler ise geçmişteki kurallara dayalı uygunsuz çözümlerdir. Yakınsak düşünme içerir.

Kavrama-Sezgisel Öğrenme

- A Türü Düşünmeye Engel Olan Durumlar
- Duygusal, algısal (çözümlerin algılanamaması), kültürel engeller (toplum yapısı) yaratıcı düşünmeye kısıtlayabilir. Bunların dışında, alışkanlıklar (geçmiş yaşantılar) ve işleve takılma gibi unsurlar engel olabilir.
- Örnek 1: Ayhan sınıfındaki iletişim problemlerinin farkındadır, fakat bunu çözüp üretmek istemesine rağmen arkadaşlarında alacağı tepkiden çekindiği için bir şeyler yapmamaktadır (**DUYGUSAL ENGELLER**)

Kavrama-Sezgisel Öğrenme

- **Örnek 3:** Müziğe ilişkin oldukça yetenekli olan Selin, sınavdan yüksek puan aldığı için tıp okuması yönünde baskı görmesi (**KÜLTÜREL ENGELLER**)
- **Örnek 4:** Mustafa öğretme matematik öğretiminde eski yöntem ve teknikleri yıllarca kullandığı için, yeni müfredatla değişen sisteme ayak uydurup çözüm üretmekte zorlanmaktadır (**ALİŞKANLIKLAR**)
- **Zihinsel Kurgu:** Alışkanlıklarla ilgilidir. Eski alışkanlıklarımızın ya da bir sorunu çözerken eski yöntemlere takılıp yeni çözüm yolları üretememek olarak açıklayabilir.
- **İşleve Takılma:** Bir nesneyi sadece bilinen özelliğiyle kullanma.
- **Örnek:** Eğer çakmağı sadece ateş yakmak için kullanırsan işleve takılmış olursun; fakat çakmağı ayrıca soda açmak için kullanırsan işleve takılmayan kişisin demektir (**OLUMLU ÖZELLİKTİR**).

Sezgisel-Kavrama Yoluyla Öğrenme Aşamaları

- 1. Hazırlık Evresi:** Bilgi toplama ya da sorun, ihtiyaç ya da gerçekleştirilmek istenen şeyler saptanıp ve tanımlandığı aşamadır.
 - 2. Kuluçka Evresi:** Düşünme gizli ya da açık konuyla ilgilidir. Ayrıca sorundan uzaklaşılır, sorun zihninin incelemesine bırakılır.
 - 3. Esin (Aydınlanma) Evresi:** Araştırılan konu aniden çözülür. Bu aşama çoğunlukla anlıktır, bir içgörü zenginliği içerisinde gelişir ve birkaç dakika ya da birkaç saat sürer.
 - 4. Gözden Geçirme (Gerçekleşme) Evresi:** Bulunan çözümün geçerliliği tartışılır.
- Örnek:** İnternet üzerinde masa sipariş eden Sıla, paketi açıp kurmaya çalışmaktadır. Nasıl kurulacağı ile ilgili kullanım kılavuzunu okumuş ve videolar izlemiştir (**Başlangıç Evresi**). Daha sonra birkaç çözüm üzerine düşünüp hangisinin daha hızlı ve etkili olacağını düşünmektedir (**Kuluçka**). Birdenbire masayı nasıl kuracağını bulmuştur (**Esin-Aydınlanma**). Masayı kurduktan sonra başarılı olup olmadığını kullanım kılavuzu ve videolarla gözden geçirmiştir (**Gerçekleşme**).

Sosyal Öğrenme

- Sosyal Öğrenme kuramı davranışsal ve bilişsel kavramları birleştirir ve birbiriyle tamamlar. Bunun yanında bilişsel, davranışsal ve çevresel faktörlerin birbirini etkileyici yapısını vurgular.
- Bandura'ya göre birçok öğrenmenin temelinde gözlem ve başkalarının yaptığı davranışları gözlemeyerek dolaylı bir şekilde öğreniriz.
- Sosyal öğrenmede asıl olan bireyin başkalarını gözlemleyerek öğrenmesidir. Öğrenmenin etkililiği, öğrenenin modelden gözlemlediği davranışı taklit edebilme kabiliyetidir.
- Bandura, sosyal öğrenmeyi gözlem yoluyla öğrenme olarak da isimlendirmektedir. **Ancak taklit yoluyla öğrenme ile gözlem yoluyla öğrenmenin birbirinin yerine kullanılamayacağını da vurgulamaktadır.**

Gözlem Yoluyla Öğrenme Süreçleri

- a) **Dikkat:** Model alma yoluyla öğrenmede ilk adım dikkattir. Gözlemcinin dikkatini, duyu organlarının yeterliliği, gözlemlenecek etkinliklerin bireyin amacına uygun olması, yaş, cinsiyet, saygınlık, statü, çekicilik, güç ve ihtiyaç gibi unsurlar etkiler.
- **Örnek:** Eğer birey kiralık ev arıyorsa, kiralık ev ilanları veya kiralık evi kolaylıkla bulan insanların söylemlerini dikkate alması.
- b) **Hatırlama/Hatırda Tutma:** Elde edilen bilgiden yararlanabilmek için modele ait davranışların hatırd tutulmasıdır. Modelin özelliklerini, modelin davranışlarını zihnimize kaydetmektir.
- **Örnek:** Sunum yapan arkadaşlarının davranışlarını birey zihinde tutar.
- c) **Davranışı Meydana Getirme:** Dikkat edilen ve hatırd tutulan model davranışlarının, gözlemci tarafından uygulanmasıdır.
- **Örnek:** Arkadaşlarının bir önceki hafta yaptığı sunumu düşünerek, sunum içeriği düzenleyip uygulamasıdır.
- d) **Güdülenme:** Model alınan davranışın sonuçlarıdır. Olumlu ise güdülenip yapar. Olumsuz ise yapmamayı tercih eder.
- **Örnek:** Ali ile sıra arkadaşımı, eğer o Boğaziçi Üniversitesi'ni kazanmışsa bende yapabilirim.

SOSYAL ÖĞRENME KAVRAMLARI

- 1. Karşılıklı Belirleyicilik:** Organizmanın davranışlarının, kendisinin ve çevrenin birbirleriyle olan etkileşimidir. Birey davranışı ve çevre üç unsur karşılıklı birbirlerini etkilemekte ve bireyin bir sonraki davranışlarını belirlemektedir.
 - **Örnek:** Trafik kontrolü yapan bir polis memuru, durdurduğu her bireye güler yüzlü şekilde yaklaşmaktadır. Fakat, durdurduğu son araçtaki kişi kendisine kötü davranmasından sonra (Çevre), polis memuru kontrol ettiği diğer araçların sahiplerine daha sert şekilde davranmaya başlaması karşılıklı belirleyiciliğin güzel bir örneğidir.

SOSYAL ÖĞRENME KAVRAMLARI

2. **Sembolleştirme Kapasitesi:** Bireyin, geçmişini hafızasında tutabilme, taşıyabilme, meydana gelmemiş olayları zihinde sembolik olarak kodlayabilmesidir. Model alma sırasında bireyin düşünebilme kapasitesidir. Nerede ne yapacağını, nasıl davranacağını düşünmesidir. Gelecekle ilgili beklentileri, kaygıları ve umutlarını yine bu zihnindeki semboller ışığında değerlendirir.
3. **Öngörü Kapasitesi:** İleriye dönük tahminler de bulunmak. Gelecekte başkalarından göreceği olası davranışlara karşı nasıl davranması gerektiği ile ilgili ön hazırlık yaparlar. Kısacası düşünce davranıştan önce gelir. ***TAHMİN ETME ANAHTAR KELİMEMİZDİR.***
4. **Dolaylı Öğrenme Kapasitesi:** Başkalarının deneyimlerinden öğrenilmesi insanların öğrenme kapasitesi ve hızını yükseltir.
 - **Örnek:** Ablasının tırnakları kesilirken canı yandığı için ağladığını gören Taylan sıra kendisine geldiğinde tırnaklarını kestirmemek için uzun süre direnmiştir. Taylan'ın tırnaklarını kestirmemek için uzun süre direnmesi dolaylı öğrenme olup, bu kapasite ile ilişkilidir.

SOSYAL ÖĞRENME KAVRAMLARI

5. **Öz Düzenleme Kapasitesi:** İnsanların kendi hayatlarını kendilerinin düzenlemesi ve yapacaklarını kontrol edip eksikliklerini ve güçlü yönlerini tespit edebilmesidir. **Örnek:** KPSS öğrenme psikolojisi konularını planlı çalışıp, sorular çözerek konu eksikliklerini tamamlamak ve üzerine çalışmalar yapmaktır.
6. **Öz Yargılama Kapasitesi:** Sosyal öğrenme kuramının temel kavramı olup kişinin kendinin farkında olmasıdır. Kişinin kendini eleştirebilmesidir, değerlendirip yorumlayabilmesidir.
 - **Örnek:** Problem çözümlerimde eksik olmamın sebebi denklemleri tam olarak oturtamamamdır.
7. **Dolaylı Pekiştirme:** Davranışı pekiştirilen modeli izleyen organizmanın, modelin davranışlarını daha kısa sürede ve sıklıkla taklit ettiği görülür.
 - **Örnek:** Gittiğiniz kafe de yan masadakilerin işletmenin filtre kahvesini övdüklerine şahit olup, kendisi için kahve siparişi vermesidir.

SOSYAL ÖĞRENME KAVRAMLARI

8. Dolaylı Ceza: Modelin olumsuz davranışlarının cezalandırılması, gözleyenlerin benzer davranışlarda bulunmalarını engellemekte veya azaltmaktadır.

- **Örnek:** Ders sunumu yapan arkadaşlarını gözlemleyen birey, öğretmenin aşırı görsel kullanmalarına kızmasını şahit olmuştur. Bu yüzden, sunum hazırlıklarında görsellere az yer ayırmış olması dolaylı ceza örneğidir.

9. Dolaylı Güdülenme: Gözlenen davranış, değer verilen bir ürünle sonuçlanırsa, birey davranışta bulunmaya istek duyar. Ayrıca gözlemci o davranışı yapabileceğine inanmalıdır.

- **Örnek:** KPSS sınavına giren yakın arkadaşının başarılı olduğu gören bireyin, kendisinin yapabileceğine inanıp çalışması.

10. Dolaylı Duygu: Modelin duygusal tepkilerinin model alan tarafından da gösterilmeye başlanmasıdır.

- **Örnek:** Annesi böcekten korkan bir genç kız, kendisinin de hiçbir yaşantı olmadan böcekten korkması.

11. Doğru Pekiştirme: Model alınan davranışın pekiştirilmesidir.

- **Örnek:** Yukarıdaki örnekte gözlemleyen öğrencinin sunumu yaptıktan sonra görselleri az kullanmasından dolayı takdir edilmesi.

SOSYAL ÖĞRENME KAVRAMLARI

12. Destekleyici etki:

- Gözleyen kişi tarafından önceden bilinen fakat çok az veya hiç yapılmayan davranışın, model olarak gördüğü kişilerin davranışlarının olumsuz bir tepki ile karşılaşmadığını gördüğü zaman, benzer davranışı göstermesindeki artıştır.
 - **Örnek:** Sınıf-ta ara sıra konuşan Selim'in, çok konuşan arkadaşının öğretmen tarafından cezalandırılmadığını gör-mesi sonucu sınıfta konuşma davranışı artar.

13. Engelleyici etki:

- Gözleyen kişinin aynı davranışı yapan bir modelin cezalandırıldığını görerek davranışını bastırmasıdır.
 - **Örnek:** Öğretmen yanlış cevap veren bir öğrenci ile alay edip kızarsa sınıftaki diğer öğrenci-ler söz hakkı almak istemeyebilir.

14. Tepki Kolaylaştırıcı Etki:

- **Örnek:** Tiyatro da herkes alkışlarsa sende alkışlarsın veya kalabalık bir grupta herkes havaya bakarsa sen de bakarsın bunlar tepki kolaylaştırıcının birer örneğidir.

SOSYAL ÖĞRENME KAVRAMLARI

15.Çevreye ilgiyi artırıcı etki: Model aldığımız kişinin kullandığı nesnelere veya durumlara yönelme eğilimi.

- **Örnek:** Alışveriş merkezinde ilk önce sevdiğiniz sanatçının kullandığı markalara yönelmeniz.

16.Öz Yeterlilik Kapasitesi: Yapacağımıza ya da başaracağımıza olan inancımızdır. Öz yeterlilik inançlarımız, yaşantılarımızdan (EN ÇOK ETKİLEYEN), dolaylı yaşantılarımızdan, çevremizdekilerin sözel destekleri veya ikna unsurlarından ve son olarak psikolojik veya fizyolojik durumumuzdan etkilenir.